

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทสนทนา นายมัน-นายคง จำนวน 283 บท และจากการค้นคว้าเพิ่มเติม ทำให้ผู้วิจัยพอจะสรุปแนวคิดในการเผยแพร่ประชาธิปไตยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ค่อนข้างจะชัดเจน กล่าวคือ

1. จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีความคิด (Thought) และความเชื่อ (Belief) อย่างจริงจังว่า "ความสามัคคี" ของประชาชนในชาติเท่านั้นที่จะเป็นอำนาจ (Force) ให้อุดมการณ์ทางการเมืองของตนบรรลุถึงเป้าหมายที่ตนวางไว้ได้ แต่การที่จะจงใจ (Motive) ให้นักจำนวนถึง 18 ล้านคนมาเป็นแนวร่วมในอุดมการณ์ของตนได้นั้น เป็นสิ่งที่ยากยิ่ง เสมือน "เข็นครกขึ้นภูเขา" (บทสนทนาวันที่ 26 ตุลาคม 2484) ดังนั้น จอมพล ป. พิบูลสงครามจึงต้องหาวิธีแก้ไขความยากลำบากเหล่านี้ด้วยกลวิธีทางจิตวิทยา และความรอบรู้ที่ตนได้ร่ำเรียนมาทั้งจากสถาบันภายในประเทศและจากต่างประเทศบวกกับประสบการณ์ทางการเมืองของตนเองมาเสริมความมุ่งมั่น ความตั้งใจและอุดมการณ์ที่มีอยู่ในจิตสำนึกด้วยการกำหนดเอา "ลัทธิชาตินิยม" (Nationalism) มาใช้กับประชาชนเพื่อเป็นแรงดลใจ (Inspiration) ให้กับประชาชนให้เกิดความคิด ความเชื่อ และปฏิบัติตาม (Obedience) จนกระทั่งถึงการกระทำร่วมกันจนดูเสมือนเป็นหน้าที่อันชอบธรรม (Legitimacy) ในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล โดยจอมพล ป. พิบูลสงครามใช้กรอบของระบอบการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ คือการที่ตนได้รับเลือกขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีตามมติเอกฉันท์ของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2481 และด้วยความเห็นชอบของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทั้ง 2 ท่าน เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2485 มาผสมกับกรอบเผด็จการเพียงเล็กน้อย คือ การนำเอาความเข้มแข็ง เด็ดขาด ซึ่งก็เป็นลักษณะที่จอมพล ป. พิบูลสงครามได้รับการอบรมสั่งสอนและฝึกฝนมาจากสถาบันทางการทหาร ทั้งในประเทศและต่างประเทศประจวบกับสภาวะการอันคับขันของสงครามโลกมาเป็นกลไกในการควบคุม (Mechanism of Control) การบริหารประเทศเพื่อทำให้การปฏิบัติตามอุดมการณ์ของตนได้เกิดขึ้นทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนเกิดทั้งพระเดชและพระคุณติดตามมา

ตามความเกี่ยวพันทางนโยบายของการเมือง (decision making agencies) ในขณะนั้น ตลอดจนรวมไปถึงโครงสร้างของอำนาจในสังคม (power configuration society) และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอำนาจ (relations between power groups) อีกด้วย ดังนั้น ความปรารถนาของจอมพล ป. พิบูลสงครามที่มีต่อประเทศชาติ จึงมีอยู่ 3 ประการ คือ

ก. ต้องการให้ประเทศไทยเป็นประเทศเอกราช (Independence) คือเป็นอิสระแก่ตนไม่เป็นเมืองขึ้นของประเทศกลุ่มมหาอำนาจประเทศใดประเทศหนึ่งเลย

ข. ต้องการให้ประเทศไทยเป็นอธิปไตย (Sovereignty) โดยการนำเอาอำนาจสูงสุดของรัฐมาบังคับบัญชาอาณาเขตของตนให้เกิดความมั่นคงและเกิดความปลอดภัย

ค. หลักใหญ่ของการสร้างชาติ คือ "ชาติ ราชฉัตร และที่ดิน" (บทสนทนาวันที่ 27 ตุลาคม 2484) ดังนั้นจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงต้องการเห็นประเทศไทยมีแต่ความเป็นชาติ (Nationhood) และต้องการเห็นราชฉัตร มีความเป็นคนไทย (Thainess) จริง ๆ ด้วยการสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของการที่เกิดมาบนผืนแผ่นดินไทย

2. การขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อ พ.ศ. 2481-87 นั้น กล่าวได้ว่าอยู่ในฐานะลำบากในการปกครองประเทศเป็นอย่างมาก เพราะเป็นภาวะทางสังคมที่หลาย ๆ ประเทศซึ่งต่างก็เป็นจุดหนึ่งของสังคมต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง แม้ว่าจะต้องการหรือไม่ต้องการก็ตามแต่ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อต้องเกี่ยวข้องแล้ว สิ่งหนึ่งที่ทุกประเทศต้องทำก่อนมีการปะทะกันก็คือการเจรจาต่อรองตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความสงบสันติภาพ หรือเพื่อความอยู่รอดของแต่ละประเทศ สำหรับกรณีของประเทศไทยก็เช่นกัน ในช่วงต้นของการปกครอง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ประเมินสถานการณ์ของโลกว่า ฝรั่งเศสกำลังจะแพ้สงครามทางยุโรป เพราะเยอรมนีเข้ายึดครองฝรั่งเศสได้แล้ว และใส่ฝรั่งเศสไปตั้งรัฐบาลใหม่ซึ่งอยู่ทางใต้ของเมืองหลวงชั่วคราว คือ เมืองวิซีและเมื่อฝรั่งเศสหมดอำนาจลง จอมพล ป. จึงคิดจะได้ดินแดนของไทยที่เสียไปใน ร.ศ.112 กลับคืนมา โดยพยายามให้อุปุ่นซึ่งกำลังมีอำนาจมากทางด้านอินโดจีนเป็นแนวร่วมสนับสนุน การต่อรองในประเด็นปัญหานี้ จึงเกิดขึ้นระหว่างไทยกับฝรั่งเศส โดยมีประชาชนคนไทยจัดเดินขบวนเพื่อ

สนับสนุนส่งเสริมความคิดของจอมพล ป. พิบูลสงคราม จนทำให้รัฐบาลประสบผลสำเร็จในการรบอย่างดียิ่ง และได้ดินแดนคืนมา

ประเด็นปัญหาที่ต้องใช้การเจรจาอันสำคัญยิ่งอีกประเด็นหนึ่ง คือ การเจรจาทอรองระหว่างญี่ปุ่นกับไทย เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 เรื่องกองทัพญี่ปุ่นต้องการจะใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านไปรบกับอังกฤษทางใต้ คือเมืองสิงคโปร์และมลายู ซึ่งรัฐบาลไทยก็ยอมตกลง แต่ต้องมีกติกาว่า ต้องเคารพเอกราชและอธิปไตยของไทย คือไม่ปลดอาวุธของกองทัพไทยและไม่ตั้งกองทหารในนครหลวงของไทยอีกด้วย

จึงกล่าวได้ว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้วิธีประนีประนอมผ่อนปรนพูดจาตกลงกันด้วยความเคารพในเหตุผลของแต่ละฝ่าย โดยคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และข้อสำคัญที่สุด จอมพล ป. ได้ใช้วิจรรย์ของตนลดความรุนแรงในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีผลเป็นที่น่าพึงพอใจที่สุดในยามนั้น ดังคำอธิบายให้คณะรัฐมนตรีฟังในอีก 3 วันต่อมา ดังนี้

"เขา (ญี่ปุ่น) บอกตรง ๆ ว่าจะมาในรูปแบบนี้ คือขอให้เราเลือกเอาทาง Military Co-operation...ผมก็ไม่รู้จะแก้อย่างไร...เดี๋ยวจะกลายเป็นขายชาติทั้งจีนทั้งล่อง อ้ายไม่รับเขาก็จะปลดอาวุธทหาร แล้วเราก็หมดเสียง อ้ายจะสู้หรือก็หนีหายมาก เราก็จะไม่ได้มานั่งประชุมกันอย่างนี้..." (กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักราชการรัฐมนตรี(พิเศษ), วันที่ 11 ธันวาคม 2484)

จอมพล ป. พิบูลสงครามใช้วัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาติเป็นข้อต่อรองอันสำคัญในการสร้างชาติด้วยการบอกกับประชาชนทางวิทยุกระจายเสียงว่า "...สังคมที่ใหญ่ที่สุดคือชาติ... และชาติต้องมีวัฒนธรรม ถ้าชาติขาดวัฒนธรรม ชาตินั้นก็จะดำรงความเป็นชาติอยู่ไม่ได้... วัฒนธรรมของชาติไทยเท่านั้นที่เป็นหัวใจอันจะทำให้ประเทศชาติบรรลุ ซึ่งความสำเร็จทั้งปวง..." (คำปราศรัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทางวิทยุกระจายเสียง เนื่องในวันชาติ 24 มิถุนายน 2485) ดังนั้น "...การที่รัฐบาลบังคับให้ทำในเรื่องวัฒนธรรมและ

เรื่องอื่น ๆ ก็เท่ากับบังคับให้เป็นคนดีขึ้น ควรเป็นที่พอใจ...หากรัฐบาลไม่บังคับเลย ก็อาจ
จะได้เสียงตำหนิกลับมาอีกว่ารัฐบาลไม่ทำอะไร...ไม่น่าชาติให้ก้าวหน้าและที่รัฐบาลต้องทำ
เช่นนี้ก็รอดเหตุการณ์ของโลกบังคับด้วย ถ้าปฏิบัติได้ จะมีผลดีแก่ชาติมาก (บทสนทนาวันที่
28 กันยายน 2484) ...ถ้าไม่ยอมเป็นข้าเจ้าก็ต้องเป็นมหาอำนาจ..." (สังข์
พัชรนทัย : ความนึกในกรุงอัง : หน้า 287)

ฉะนั้น การต่อรองของจอมพล ป. พิบูลสงครามในเรื่องนี้ จึงพิสูจน์ได้ว่า
ประสพผลสำเร็จงดงาม สามารถพาประเทศชาติรอดพ้นจากสงครามได้อย่างชนิดไม่เสีย
เลือดเนื้อ และเอกราชใด ๆ นอกจากนั้นประชาชนยังได้อยู่ดีมีสุข มีอาชีพ ได้รับความรู้
เพิ่มเติมในการดำรงชีวิตขึ้นมาอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากข้อเขียนของ ดร.บามอ นายกรัฐมนตรี
พม่า สมัยสงครามซึ่งหลบหนีออกจากพม่าเดินทางไปญี่ปุ่นได้บรรยายถึงประเทศไทย เมื่อตอนที่
าพมมาแวะระหว่างการเดินทางกลับทันทีสงครามเลิก ไว้ว่า

"...ข้าพเจ้ารู้สึกว่เมืองไทยไม่กระทบกระเทือนจากภัยสงคราม
เลย... คุณคนไทยจะอยู่อย่างสงบพามาหากินไปทุกคน ไม่เห็นรู้สึก
รู้ร้อนรู้หนาวกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่กำลังเกิดขึ้นในภูมิภาคแถบนี้และ
ทั่วโลก...ก็แน่ละ เพราะคนไทยใช้วิธีการแบบนี้ เผชิญต่อวิกฤตกาล
ต่าง ๆ เช่นที่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องประสบอยู่...
แต่ในขณะที่เพื่อนบ้านถูกเชือดเนื้อตกเป็นทาสของฝ่ายจักรวรรดินิยม
ตะวันตก เมืองไทยเพียงเมืองเดียวเท่านั้นที่ยังคงรักษาเอกราชไว้ได้
...ความสามารถอันสูงส่งของคนไทยได้ช่วยให้ชาติรอดพ้นภัยพิบัติ
(Dr. Ba Maw, Breadthroun in Burma : Yale University
Press, 1968 : หน้า 405 : อ่างาน แฉมสุข นุ่มนันท :
เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง : 2521 : หน้า 83)

3. จอมพล ป. พิบูลสงคราม ใช้การสื่อสารแบบทางเดียว (One-way
Communication) ในการสื่อสารมวลชนอันเป็นลักษณะสำคัญของสื่อสื่อสาร (นายมัน-นายคง)

ก็คือ การส่งสารไปยังผู้รับสารจำนวนมากที่อยู่กระจัดกระจายและห่างไกลกัน ดังนั้นโอกาสในการที่ผู้รับสารจะแสดงปฏิกิริยาย้อนกลับ (feed back) หรือการสื่อสารแบบ 2 ทาง (two-way communication) จึงไม่เกิดขึ้น นอกจากนั้นการสื่อสารมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงนี้ก็เป็น การส่งสารที่กระทำขึ้นในลักษณะที่เป็นไปเพื่อสาธารณชนและเปิดเผย ลักษณะดังกล่าวนี้ จึงทำให้ผู้ส่งสารในการสื่อสารมวลชนต้องผลิตสารในลักษณะที่มีการเตรียมการมาเป็นอย่างดี และเป็นการผลิตที่มีระบบ เพื่อที่จะเป็นหลักประกันว่าสารที่ผู้ส่งสารผลิตขึ้นนั้น สามารถเข้าถึงผู้รับส่วนใหญ่นัก ผู้ส่งสารมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการที่จะผลิตสารที่มีลักษณะตอบสนองความต้องการของผู้รับสารส่วนใหญ่นัก เพราะในประเทศหรือระบบสังคมที่กำลังพัฒนานั้น ผู้ส่งสารสื่อมวลชนส่งสารที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสาธารณชน จะถูกคาดหวังจากสังคมให้ทำหน้าที่ส่งสารอันมีประโยชน์และจำเป็นแก่การพัฒนาและสังคมด้วย

จึงสรุปได้ว่า รายการสนทนานายมัน-นายคง ช่วง พ.ศ.2484-2486 นี้ เป็นการสื่อสารตามบัญชาของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่อึดคิดแนวคิดของตนเข้าสู่สมองของประชาชนทุกเรื่อง โดยการนำเอาแนวคิดทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Needle Model) มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมที่สุดในยามนั้น เพราะการสื่อสารแบบนี้เป็นสิ่งใหม่สำหรับสภาพของประชาชนชาวไทย เพราะการสื่อสารแบบนี้เป็นสิ่งใหม่ นอกจากนั้นสถานภาพของประชาชนในขณะนั้นที่ยังไม่ค่อยมีการศึกษาสูงนัก คนชนบทหรือในกรุงเองยังเขียนหนังสือไม่ค่อยจะเป็น อ่านหนังสือก็ไม่ค่อยจะออก "วิทยุกระจายเสียงจึงเป็นหนังสือพิมพ์ที่ไม่ต้องใช้กระดาษ" อย่างที่ฮิตเลอร์ว่าไว้ (การสื่อสารในฐานะเป็นเครื่องมือของการเมืองและเศรษฐกิจ : เรื่องที่ 4.3.3 หลักและทฤษฎีการสื่อสาร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชिरราช : หน้า 230) รูปแบบของรายการและวิธีนำเสนอของบทสนทนานายมัน-นายคงนี้ จึงเป็นรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมที่สุดในยามนั้น คือการใช้ปากช่วยการดำเนินสงคราม การสนทนาเท่ากับย่อยข่าวที่จริงจางให้ง่ายต่อการเข้าใจ หรือดีกว่าอ่านบทความเฉย ๆ หรือแจ้งข่าวแก่ประชาชนส่วน ๆ การสนทนาช่วยลดความตึงเครียดต่อผู้ฟังได้ เพราะคู่สนทนาอาจใช้สัมผัสเสียงที่พูดเรื่องหนักให้เบาลง หรือทำเสียงชิงชังกับเรื่องจริงได้โดยอาศัยอารมณ์ปรุงแต่งลงไป ในบทสนทนาเพื่อทำให้บทสนทนานั้น สามารถโน้มน้าวจิตใจประชาชนให้เกิดความคิด แล้วก็เชื่อจนถึงปฏิบัติตามได้ ถ้าจะนำบทสนทนานายมัน-นายคงมาเปรียบเทียบกับแบบจำลองของลาสเวลล์ ก็จะได้ดังนี้

ไคร → กล่าวอะไร → ผ่านช่องทางใด → กับใคร → ด้วยผลประการใด

ไคร	=	นายมัน นายคง
กล่าวอะไร	=	บทสนทนา
ผ่านช่องทางใด	=	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
กับใคร	=	ประชาชน
ด้วยผลประการใด	=	ได้ฟัง แล้วเก็บมาคิด คิดแล้วก็เชื่อ เชื่อแล้วกับปฏิบัติตาม (ฟัง คิด เชื่อ ตาม)

4. จากบทสนทนาที่ยกมาศึกษานั้นค้นพบว่า การสนทนาเป็นค่าง่าย ๆ ตรงไปตรงมาไม่สลับซับซ้อน ทั้งนี้เพราะ

1. เป็นการนำบรรยายหรือคำสั่งมาบอกให้ประชาชนปฏิบัติ ทาตาม เชื่อฟัง คิดตาม ภาษาจึงต้องพูดให้เข้าใจง่าย กระทัดรัด ไม่วกวน แม้จะสนทนาซ้ำเรื่องบ้าง ก็เพื่อเป็นการตอกย้ำซ้ำทวนให้ประชาชนเข้าใจ
2. อาจจะมีคำหมายแฝง (Connotation) อยู่ในคำสนทนานั้นบ้าง แต่ก็เกี่ยวกับบรรยายทั้งสิ้น เช่น คำว่าเรียกชื่อและสกุลของกลุ่มสนทนา

นายมัน-นายคง	ก็มีความหมายว่าชาติต้องมันคง
ชูชาติ	ก็มีความหมายว่า เมื่อรักชาติก็ต้องให้ความเคารพชาติ
รักไทย	ก็มีความหมายว่า รักคนไทยด้วยกัน สามัคคีกัน รักผืนแผ่นดินเดียวกัน
เคารพธงชาติ	ก็หมายถึง ให้ระลึกถึงความเป็นเอกราชของชาติ
ลัทธิช่วยกัน	หมายถึงการทำให้เกิดความสามัคคี ขยันขันแข็ง ไม่เกียจฉนอนพร้อมจะรวมกันสู้ศัตรูได้ ฯลฯ

เหล่านี้เป็นต้น ส่วนความหมายอื่น ๆ รวมอยู่ในบทสนทนาบางตอน เป็นความหมายที่รัฐบาลถือว่าเป็นนโยบายของรัฐที่จะบอกโครอย่างจริงจังในงานที่สาธารณะไม่ได้ เนื่องจากประเทศอยู่ในภาวะคับขัน เต็มไปด้วยนักสืบและจารชน แต่รัฐบาลเท่านั้นที่จะรู้ว่าจะดำเนินนโยบาย

อย่างไร เพียงแต่บอกให้ประชาชนรู้เป็นนัย ๆ เท่านั้นว่าต้อง ฟัง คิดเชื่อ และทำตาม รัฐบาลเท่านั้น

ทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Needle Model) เป็นทฤษฎีที่ใช้กันมากในยามสงคราม แต่หลังจากสงครามสงบลงแล้ว นักวิชาการได้นำทฤษฎีนี้มาทดลองในห้องปฏิบัติการทางจิตวิทยา ก็พบว่า ทฤษฎีนี้มิได้เป็นจริงเสมอไป ดังนั้น ความหมายของบทสนทนาที่แฝงเร้นลึก (Connotation) ในภาพรวมจึงเป็นความหมายที่จอมพล ป.พิบูลสงครามคนเดียวเท่านั้นที่รู้ดีว่า ในช่วงสภาวะคับขันเช่นนั้น รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินนโยบายซึ่งดูเหมือนจะสวนทางกับการปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงขอแนะนำนักของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่เขียนไว้ หลังจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ้นวาระจากการเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก และบันทึกนี้ได้ถูกนำมาเปิดเผยทางสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ทุกฉบับ เพื่อเป็นการเสริมทฤษฎีโครงสร้างนิยมและสัญวิทยา (Structuralism and Semiology) ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

บันทึก

เรื่อง การต่อสู้ขัดขวางรอนกาลังญี่ปุ่น และ
การเตรียมรบญี่ปุ่นขั้นสุดท้าย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

บ้านหลักสี่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8 กันยายน 2488

บันทึกญี่ปุ่นได้ยอมจำนนโดยสิ้นเชิงแล้ว และกองทัพสหชาติสัมพันธมิตรก็ได้เข้ามาในประเทศไทยแล้ว เพื่อปลดอาวุธกองทหารญี่ปุ่น เป็นบุญอันยิ่งใหญ่ที่ชาติไทยได้บำเพ็ญมาแต่หนหลัง จึงทำให้ชาติไทยได้รับผลปฏิบัติอย่างดีในเวลานี้

สรรพยุทธภัยได้ผ่านไปแล้ว พี่น้องชาวไทยและชาวต่างประเทศอื่นที่เข้าอยู่ในประเทศไทยกลับได้รับสันติสุขคืนมาอีกวาระหนึ่ง จะกินก็สะดวก จะนอนก็สบาย แต่ในส่วนชาติไทยอันเป็นส่วนรวมนั้น หากพี่น้องชาวไทยจะร่วมกันแสดงให้ชาติสัมพันธ์มิตรมีความเข้าใจในสถานการณ์ของเราที่ได้เป็นมาแล้วได้ถูกต้องดีเพียงไร ชาติของเราก็ย่อมจะได้รับความเมตตากรุณามากยิ่งขึ้นเป็นเงาตามตัวไปด้วย บัดนี้ผมพอจะเผยความจริงในสถานการณ์ของเราที่ล่วงมาแล้วตลอดระยะเวลาที่ผมได้พาชาติไทยทั้งชาติเข้าต่อสู้กับญี่ปุ่นเรื่อยมา และที่พี่น้องชาวไทยทั้งชาติในประเทศไทยได้ทำตามผมมานั้น ขอยืนยันด้วยความสัตย์จริงไว้ว่าเราทั้งชาติ รวมทั้งชาวต่างประเทศในประเทศไทยนี้ด้วย ได้ปฏิบัติการต่อสู้รอนก้างญี่ปุ่นร่วมกับรัฐบาลชุดของผมตลอดมาเป็นอย่างดี

แต่ในระหว่างสงคราม ขณะที่ญี่ปุ่นมีอำนาจอยู่ในประเทศไทยนั้น เราไม่สามารถชี้แจงผลการปฏิบัติเหล่านั้นให้ผู้ทราบได้ ทุกคนคงจะเข้าใจได้เป็นอย่างดีว่าถ้าเราประกาศออกให้ทราบทั่วว่าการที่รัฐบาลให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้เป็นกรกระทำเพื่อต่อสู้ขัดขวางรอนก้างญี่ปุ่น หรือเพื่อเตรียมทำการขับไล่ญี่ปุ่นในเวลาและโอกาสอันเหมาะสมแล้ว ญี่ปุ่นก็จะต้องปลดอาวุธและยึดครองประเทศไทยทันที จะเป็นการตัดโอกาสมิให้รัฐบาลเป็นผู้ทำการขัดขวางรอนก้างญี่ปุ่นต่อไปได้ และผลร้ายอย่างเดี๋ยวเท่านั้นจะเกิดแก่ชาติของเราโดยแน่แท้ ส่วนผลดีจะไม่เกิดขึ้นเลย เหตุผลตามได้กล่าวมานั้น จึงก่อให้เกิดความคิด "ว่าอะไรว่าตามกัน" ขึ้น และเท่าที่ได้กล่าวมาเพียงเท่านี้ โดยมิต้องย้อนไปพิจารณาถึงการที่สภาผู้แทนราษฎร โดยผู้แทนประเภทที่ 1 เองเป็นผู้เสนอ เสนอและลงมติมอบความไว้วางใจให้ผมเป็นผู้นำชาติในยามสงคราม เราก็คงจะเห็นเป็นอย่างดีแล้วว่าในขณะที่ญี่ปุ่นกำลังควบคุมชาติเรานั้น หากเราคิดจะต่อสู้ขัดขวางรอนก้างญี่ปุ่นในขั้นสุดท้าย ชาติไทยก็ต้องยอมเสียสละสิทธิบางประการโดยต้องเชื่อฟังและทำตามรัฐบาลไป ถึงแม้จะไม่ทราบเหตุผล ถ้าเห็นรัฐบาลไม่ดีก็แสดงท่าทีออกไปให้รัฐบาลเห็นโดยไม่ต้องอ้างเหตุอ้างผลให้อ้อฉาง รัฐบาลก็คงจะเข้าใจและคงจะต้องออกไปเอง และถ้าเป็นไปตามที่เขียนมานี้ญี่ปุ่นก็จะไม่ทราบความลับของเราอันจะเป็นภัยแก่เขา แล้วชาติไทยก็จะปลอดภัยดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ เพราะฉะนั้นการว่าอะไรว่าตามกันในยามสงครามจึงไม่ฉลาดพิสดารดังที่มีผู้ปลุกปั่นจนทำให้เราหลงเข้าใจผิดไป

อนึ่ง ทางรัฐบาลชุดของผมและตัวผมเอง เคยชี้แจงทั้งทางเขียนออกทางหนังสือพิมพ์และอ่านทางวิทยุว่ายามสงครามนั้นเราต้องว่าตามกัน ต่อเมื่อเสร็จศึกสงครามแล้วเราจะพูดว่าจะค่าหรือจะเขียนกันให้ลดทอนอย่างใดก็ได้ เราเปลี่ยนแปลงการปกครองก็เพื่อเอารัฐธรรมนูญมา เรามาล้างรัฐธรรมนูญเสียได้อย่างไร เฉพาะตัวผมเองแล้วมีข้อพิสูจน์มากมายหลายประการเป็นพยานว่าผมเป็นคนพยายามรักษาให้รัฐธรรมนูญคงไว้อยู่เสมอ การที่ครั้งหนึ่งได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญและปิดสภาผู้แทนราษฎร ผมก็ได้มาเปิดสภาผู้แทนราษฎรและให้ใช้รัฐธรรมนูญต่อไป เมื่อท่าเสร็จแล้วจึงได้ไปเชิญเจ้าคุณพหลมา การอ่านรัฐธรรมนูญทางวิทยุทุก ๆ วันนั้น ผมเองเป็นผู้ริเริ่มขอให้ขึ้นตั้งแต่ครั้งผมยังทำงานอยู่ที่วังปารุสกวัน สมัยหนึ่งได้มีการประดับเข็มตรารัฐธรรมนูญ ก็ผมอีกนะแหละได้เป็นผู้สั่งทำแจกและพร้อมทั้งเป็นผู้สั่งให้ออกแบบเองด้วย ทั้งนี้หากจะละเว้นพูดถึงตอนที่ผมเป็นผู้บังคับกองผสม รดยนายทหารชั้นผู้ใหญ่มือลงมตีพร้อมเพรียงกันที่วังปารุสกวันเพื่อให้ทหารรบเมื่อ พ.ศ. 2476 ก็คงพอเพียงสำหรับเป็นข้อยืนยันได้ว่า ผมมิได้เป็นคนคิดจะลบล้างรัฐธรรมนูญตามข่าวที่ได้โฆษณาแพร่หลายเหล่านั้นเลย ตรงข้าม ผมได้พยายามทุกทางและฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อเทิดให้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของชาติไทยอยู่เสมอมา

เมื่อพิจารณาถึงตัวผมและรัฐบาลชุดของผมในเรื่องที่เกี่ยวกับการพาชาติไทยเข้าร่วมรบเป็นฝ่ายญี่ปุ่นนั้น ย่อมเห็นได้ชัดว่าแท้จริงเรามีได้มีจิตใจเข้ากับฝ่ายญี่ปุ่นเลย เจตนาของเราต้องการสันติภาพ ไม่ต้องการร่วมทำสงครามกับชาติใด เมื่อเราเป็นผู้บริหารราชการแผ่นดิน เรารู้ตัวของเราดีว่ามีกำลังรบอยู่เท่าใด และจะสามารถทำงานได้ใหญ่โตเพียงไหน กำลังรบอย่างของไทยเรานั้นเห็นชัดว่ายังทำการสงครามไม่ได้ เพียงแต่พอเป็นเพื่อนให้อุ่นใจประชาชนตามสมควรเท่านั้น กำลังรบของเรามิเป็นจำนวนมากหมื่น จะไปขันสู้กับกองทัพจำนวนล้านที่สามารถจะเพิ่มเติมกำลังอีกมากมายเท่าใดก็ได้มันอย่างไรก็ได้ ถ้าใครคิดเช่นนั้นก็เป็นความคิดที่ผิด เรามีความคิดอย่างนี้จึงพยายามหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลจากการสงครามอยู่เสมอ มีการทำสัญญาไม่รุกรานกับประเทศใกล้เคียง มีการประกาศตนเป็นกลาง มีการประกาศอย่างเอาจริงเอาจังว่าเราจะสู้ตายถ้าแม้ว่าใครไม่เคารพต่อความเป็นกลางของเรา เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นทานบคอยกันสงครามมิให้เข้ามาสู่ประเทศ

ไทยที่รักของเราได้ทั้งสิ้น ยิ่งพิจารณาถึงการจะเสด็จโรคลงเข้ากับฝ่ายชนะด้วยแล้ว ก็เห็นได้ว่าการจะเข้ากับญี่ปุ่นย่อมไม่เหมาะสมมาให้แก่ประเทศไทยได้เลยแม้แต่น้อย เพราะเห็นได้แต่แรกแล้วว่าญี่ปุ่นจะต้องแพ้สงครามครั้งนี้อย่างแน่นอน ความเห็นของผมที่ว่าญี่ปุ่นจะเป็นฝ่ายแพ้ นั้น ผมได้เคยพูดไว้กับนายทหารผู้ใหญ่ที่ปราจีนบุรีเมื่อครั้งผมออกไปเลือกแนวต่อสู้ญี่ปุ่นทางด้านปราจีนบุรีกับ พล.ท. วิจิตสงคราม ซึ่งเป็นเสนาธิการทหารบกในขณะนั้น ก่อนญี่ปุ่นจะบุกรุกประเทศไทยผมพูดว่าญี่ปุ่นได้พยายามแหวกวงล้อม "C" คือจีนวงเดียวมาตั้งหลายปีแล้วยังไม่สำเร็จ จะมาเพิ่มแหลวงล้อม "A" คืออเมริกา "B" คือบริเตน และ "D" คือดัตช์ เพิ่มขึ้นอีกรวมเป็นวงล้อมถึง 4 ชั้น ดั่งนี้ย่อมเป็นไปได้เป็นอันขาด พล.ต. ไพโรระยอเดช ซึ่งเป็นผู้บัญชาการกองพลทหารที่ปราจีนบุรียังได้ตอบผมว่าการที่ญี่ปุ่นจะแหวกวงล้อมถึง 4 ชั้นนั้นคงไม่สำเร็จดอก แต่ระหว่างนั้นจะมา "Take T" ไปพลาง ๆ ก่อน แล้วเราจะแย้ ผมจึงตอบว่านั่นนะซิ เราจึงต้องมายืนอยู่บนภูเขาภูนี้เพื่อเลือกแนวต่อสู้กันอย่างไรละ

ตามที่ได้เขียนมานี้ย่อมแสดงว่าเราไม่เคยร่วมคิดทำสิ่งใด ๆ กับญี่ปุ่นเลย ตรงกันข้ามเราได้เตรียมต่อสู้กับญี่ปุ่นมาตั้งแต่ต้น แลเมื่อพิจารณาแผนการยุทธของกองทัพที่ได้สั่งไปเป็นเวลากว่า 2-3 เดือนก่อนที่ญี่ปุ่นจะบุกรุกและนำสงครามเข้ามาในบ้านเรา แผนยุทธการนี้ย่อมจะเป็นเครื่องยืนยันได้ดีว่าเราได้สั่งระดมทหารและได้ออกคำสั่งต่อต้านญี่ปุ่นไว้แล้วอย่างเต็มที่ตามคำสั่งนี้กองพลที่ 2 และ 3 จะทำการต่อสู้ทางปราจีนบุรี กองพลที่ 1 และ 4 จะไปทำการต่อสู้ทางกรุงเทพฯ และชลบุรี ส่วนกองพลที่ 6 จะต่อสู้ทางบักขั๊ตได้ เมื่อผมได้ไปตรวจราชการทางบักขั๊ตผมก็ได้ไปวางทหารที่สวนมะพร้าวริมฝั่งทะเลตะวันออกสงขลา ที่นครศรีธรรมราชก็ได้วางทหารรักษาฝั่งทะเลทางด้านตะวันออก ได้มีการต่อต้านญี่ปุ่นทั้งสองแห่งเมื่อญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกเมื่อ 8 ธันวาคม 2484 ด้วยผลสำเร็จอย่างงดงามแก่ฝ่ายเราดังที่ได้ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้ว แต่เรามีความเสียใจอย่างยิ่งที่เราคาดไม่ถึงว่าญี่ปุ่นจะโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ของอเมริกาทั้งที่ญี่ปุ่นกับอเมริกากำลังดำเนินการเจรจกันอยู่ เราคิดกันว่าเมื่อทูตทูตอยู่ต่ออเมริกาแล้ว ญี่ปุ่นคงยังไม่ทำสงคราม และด้วยเหตุนี้การเตรียมการประจันแนวต่อสู้ญี่ปุ่นจึงได้ช้าไปบ้าง เพราะถ้าเราจะวางแผนให้มั่นคงจริง ๆ ก็ต้องการเวลามาก การที่ผมไปตรวจราชการทางปราจีนบุรีเมื่อ 6 ธันวาคม 2484 ก็เพราะเหตุอยากจะร่วมเดินทางกับเสนาธิการ

ทหารบกไปดูแลต่อผู้ที่ศรัทธา ไม่งั้นเพื่อหนีสงครามหรือเพื่อไปทำสัญญาลับกับญี่ปุ่นตามข่าวลือที่
โฆษณาชวนเชื่อกันอย่างหนาหู

เมื่อ 4 ธันวาคม 2484 ผมเห็นว่าสงครามน่าจะเกิดทางบ้านเราเร็วขึ้น เพราะ
การเจรจาระหว่างทูตทูตกับฝ่ายอเมริกาไม่ตกลงกันได้ ถึงแม้ว่าการเจรจาจะยังคงดำเนินอยู่
ก็ตาม ผมจึงเชิญ พล.ท. จีระ วิชิตสงคราม เสนาธิการทหารบกมาประชุมที่วังสวนกุหลาบ
เราคาดกันว่าอาจจะเกิดสงครามขึ้นคงจะมีเวลาต่อไปอีก 2-3 เดือนก็ได้ อย่างไรก็ตามเราก็
มิได้ประมาท ได้สั่งให้เร่งการระดมพลให้เร็วขึ้นอีก แต่เราก็ทำไม่ได้ทันใจ เพราะเวลานั้น
ญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากได้เข้ามาอยู่ใกล้เขตแดนของเราทางเสียมราฐในเขมรแล้ว ถ้าหากเราจะ
ประกาศเรียกระดมพลทางวิทยาให้เป็นการเปิดเผยก็เกรงว่าญี่ปุ่นจะพรวดพราดเข้ามายึดไทย
เสียก่อน ด้วยเหตุนี้ ทางกรมเสนาธิการทหารบกจึงตกลงใจให้ระดมพลโดยส่งหมายไปเฉพาะตัว
การระดมพลโดยวิธีนี้ ถึงแม้ผมจะไม่เร่งจัดการเป็นการด่วนที่สุดแล้วก็ตาม ก็เป็นวิธีการที่ชุกช้า
กว่าการระดมพลโดยวิธีประกาศทั่วไป

ครั้นแล้วเสนาธิการทหารบกแจ้งว่าอยากจะไปดูทหารทางปราจีนบุรีเข้าประจำแนว
ต่อต้านที่ศรัทธาสัก 2-3 วัน เราได้หารือกัน และเห็นว่าตราบใดที่การเจรจาระหว่างอเมริกา
และญี่ปุ่นยังดำเนินอยู่ ญี่ปุ่นคงจะยังไม่ลงมือรบเป็นแน่ เห็นว่ายังมีเวลามากพอ จึงตกลงกันว่า
เราจะไปดูการวางทหารที่ศรัทธาด้วยกัน แล้วจะรีบกลับมาย้ายกองบัญชาการไปอยู่ที่ลพบุรีทันที
ตามนี้การต่อสู้ของเราจึงจะเป็นผล เราออกเดินทางเมื่อ 6 ธันวาคม 2484 พบกับผู้บัญชาการ
กองพลที่ 2 ที่ปราจีนบุรี และเมื่อได้ไต่ถามเหตุการณ์ตลอดจนได้พิจารณาภูมิประเทศประกอบกับ
เหตุการณ์พอสมควรแล้วก็ได้เดินทางต่อไปยังอรัญญประเทศ รุ่งเช้าวันที่ 7 ธันวาคม ได้ไปถึง
เขาศรัทธา ได้ตรวจดูภูมิประเทศและซ้อมวิธีปฏิบัติการรบหากญี่ปุ่นจะรุกเข้ามา เสร็จแล้วก็
จะกลับ แต่มีผู้ที่ไปด้วยบอกว่าผมยังไม่เคยไปเยี่ยมจังหวัดพระตะบอง เมื่อมาถึงที่นี่แล้วก็ควรจะ
เลยไปเยี่ยมเสียด้วย ผมจึงได้ขับรถเองไปยังพระตะบอง ดูการไปพระตะบองนั้นก็ได้ผลได้อยู่
ได้พบกับข้าหลวงประจำจังหวัด และพบกับ พล.ต.ต. พระรามอินทรา ซึ่งเป็นผู้บังคับการตำรวจ
ที่นั่น ผมได้ขอความเข้าใจกับพระรามอินทราถึงการปฏิบัติกรรบของตำรวจตั้งแต่สวายตอน
แก้วจนถึงมาสมทบกำลังทหารที่ศรัทธา รู้สึกว่าเราได้ทำกันอย่างเป็นการเป็นงานดีมาก ต่อ

จากนั้นเราได้เดินทางกลับและถึงอรัญญประเทศในกลางค่ำ พอถึงก็ได้รับโทรเลขให้รีบกลับกรุงเทพฯ ต่วน ผมนึกไม่ออกว่าได้เกิดอะไรขึ้นในกรุงเทพฯ ในภายหลังจึงทราบว่าทูตอังกฤษบอกว่ามีเรือสำเลียงพลทหารญี่ปุ่นมาพลุกพล่านมากทางอินโดจีน ทำให้ผมคิดว่าสงครามคงจะเกิดขึ้นแล้ว ผมได้เดินทางกลับกรุงเทพฯ เมื่อเวลาประมาณ 1 นาฬิกาของวันที่ 8 จวนสว่างได้พบกับ พล.อ.ต. เวชยันต์รังสฤษฎ์ ซึ่งตั้งใจจะขึ้นไปรับผมที่ศรีรีสภณ แต่ได้พบกันกลางที่บริเวณหินกอง สระบุรี ได้ขึ้นรถมาด้วยกันและผมได้ทราบเหตุการณ์ทางกรุงเทพฯ ซึ่ง พล.อ.ต. เวชยันต์รังสฤษฎ์ได้เล่าให้ฟังโดยตลอด ได้ทราบว่าญี่ปุ่นต้องการเจรจากับเรา ผมจึงตกลงในเห็นสมควรจะเข้าไปดูท่วงที ส่วนการรบก็คงให้รบกันต่อไปตามแผนและคำสั่งที่ได้ตระเตรียมไว้ดังที่ได้เล่ามาแล้วข้างต้น

เมื่อผมถึงวังสวนกุหลาบ ก็ได้รับรายงานจาก พล.ต.ต.อดุลเดชจรัสว่าญี่ปุ่นกำลังเข้ายึดสงขลา นครศรีธรรมราช ประจวบคีรีขันธ์ และปัตตานี ส่วนฝ่ายไทยกำลังต่อสู้อย่างสุดกำลังตามแผนที่ได้ตกลงกันไว้ นอกจากนั้นทางสถานทูตญี่ปุ่นต้องการพบผมเพื่อขอโทษที่ได้บุกรุกเข้ามาในประเทศไทยและพร้อมจะเจรจากันกับฝ่ายไทยด้วยดีต่อไป ผมเห็นสมควรจะฟังความจากฝ่ายญี่ปุ่นดูบ้างเพื่อทราบการปฏิบัติของเขา เราได้เข้าไปเจรจากันในห้องทำงานของนายกรัฐมนตรี ในขณะที่เดียวกันคณะรัฐมนตรีก็ประชุมกันอยู่ในห้อง ทางญี่ปุ่นได้บอกว่าเขาจำเป็นต้องบุกรุกเข้ามาในประเทศไทย เขาขอโทษและขอให้ประเทศไทยเลือกปฏิบัติได้ 4 อย่าง คือ อย่างที่หนึ่ง ขอให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านไป อย่างที่สอง ให้ประเทศไทยร่วมรบกับฝ่ายญี่ปุ่น อย่างที่สาม ให้ประเทศไทยร่วมรบโดยเข้าเป็นภาคีในสัญญาไตรภาคี และเสียใจที่จำข้อสุดท้ายไม่ได้ แต่คงมีหลักฐานอยู่ที่กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีหรือที่ใดที่หนึ่ง เมื่อผมได้ทราบคำขาดของฝ่ายญี่ปุ่น เช่นนั้นก็ไม่ได้ทราบจะทำอย่างไร นอกจากแจ้งแก่เขาว่าเราเป็นประเทศเล็ก ขออย่ามายุ่งกับเราได้ไหม เขาบอกว่าเขาจำเป็นต้องผ่านประเทศไทยไปพม่าและมลายู และจะทำอย่างอื่นไม่ได้นอกจากเลือกเอาหนึ่งในสี่แผนที่เขาได้เสนอมานั้น บอกบิดเท่าใดก็ดูไม่ได้ประโยชน์ ทั้งเวลานั้นการรบกำลังคืบหน้าอยู่ทางบักยังดี ที่บางมุกกองทหารญี่ปุ่นก็ไล่ตลอดการตรวจตราเข้ามาได้ ผมได้สั่งให้กองทัพเรือของเรานำเรือรบมาโจมตีด้วยตนเอง เมื่อเหตุการณ์อยู่ในฐานะที่บีบคั้นเช่นนี้ ผมจึงขอเวลาไปหารือในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีทางฝ่ายญี่ปุ่นจะไม่ยอมให้ผมออกจากห้องนั้นไป เขาจะให้ผมตกลงใจด้วยตัวเองคนเดียว ผม

จึงได้บอกปฏิเสธว่าคนเดียวผมตกลงใจไม่ได้ ก่อนรับรองอย่างใดขอให้ผมได้มีโอกาสไป
ปรึกษาคณะรัฐมนตรีก่อน ในเวลานั้นนายวณิช ปานะนนท์ อยู่กับผมในห้องนั้นด้วย รวมมี
คนไทยอยู่ในห้องนั้นสองคน ต้องเผชิญกับคำขู่เชิญต่าง ๆ นา ๆ จากฝ่ายญี่ปุ่น ซึ่งมีทั้งคณะทูต
พลเรือน ทูตทหาร และนายทหารชั้นนายพลนายพันถือดาบกันอยู่ เกะกะนับจำนวนได้ไม่น้อย
กว่า 20 คน นายวณิช ปานะนนท์ได้ขอร้องให้ฝ่ายญี่ปุ่นเคารพต่อเกียรติยศของนายกรัฐมนตรี
แห่งประเทศไทย ให้ผมได้ไปหารือคณะรัฐมนตรีของผมเสียก่อน ได้พูดกันอยู่นาน ญี่ปุ่นจึงได้
ยอมให้ผมออกไปยังที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้

เมื่อถึงที่ประชุม ผมก็ได้เล่าถึงผลการเจรจากับฝ่ายญี่ปุ่นให้คณะรัฐมนตรีทราบ
ได้ปรึกษากัน และผมได้ขอในที่ประชุมลงมติเลือกตกลงเอาว่าจะรับญี่ปุ่น หรือจะไม่รับ
คณะรัฐมนตรีลงมติเป็นเอกฉันท์ไม่รับ โดยเลือกเอาวิธีที่ให้ฝ่ายญี่ปุ่นผ่านประเทศไทยไปได้
แต่ขอให้เพิ่มเติมว่าให้ฝ่ายญี่ปุ่นเคารพต่อเอกราชอธิปไตยของไทยด้วย ในที่สุดคณะรัฐมนตรี
ได้ตกลงให้ตั้งพระองค์เจ้าวรรณไวทยากรวรธรรม นายปรีดี พนมยงค์ พล.ต.चारंगนาวา
สวัสดิ์ และนายวณิช ปานะนนท์ เป็นผู้ไปเจรจาและร่างสัญญาับฝ่ายญี่ปุ่น เมื่อทั้งฝ่ายไทย
และฝ่ายญี่ปุ่นได้ตกลงกันได้แล้วจึงว่าคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้ผมสั่งหยุดการรบได้ ผม
จึงได้สั่งการไป หนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าในเวลานั้นไม่มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร หากจะ
ขออนุมัติต่อสภาเสียก่อนที่จะตกลงสั่งการไป การรบก็คงจะดำเนินรุนแรงถึงขั้นแตกหักไปเสีย
แล้ว

ในส่วนตัวของพวกเราที่เข้าไปเช่นนี้ย่อมเป็นการแสดงอย่างเด่นชัดแล้วว่าไม่มี
ใครในพวกเราได้ไปตกลงทำสัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใดกับฝ่ายญี่ปุ่นไว้เลย ส่วนตัวผมที่ตกลง
ยอมลี้ภัยให้ญี่ปุ่นผ่านไป เช่นนั้นก็มิใช่จะ เข้ากับญี่ปุ่นหรือได้ตกลงไว้กับญี่ปุ่นแต่อย่างใดก็หาไม่
มีความคิดในทางสันติภาพประจำใจอยู่เสมอ ผมไม่ต้องการให้ไทยรบกับชาติใดในสงคราม
คราวนี้ เพราะรู้ดีว่าถ้ารบกับชาติใดเข้า ไทยเป็นແหลกหมด เนื่องจากทุก ๆ ฝ่ายได้
ตระเตรียมกำลังไว้อย่างมากมาย อาวุธสมัยใหม่ก็จะรุนแรงยิ่งนัก การประกาศตนเป็นกลาง
จึงเป็นการที่เหมาะสมแก่สภาพของประเทศไทยเป็นที่สุด และถ้าใครละเมิดความเป็นกลาง
เราก็จะร้องต่อสู้ต่อไป

ผู้จะละเมิดความเป็นกลางของเรา นั้นผมทราบดีว่า จะต้องไม่ใช่เป็นฝ่ายอังกฤษ แต่ต้องเป็นฝ่ายญี่ปุ่นแน่นอน ฉะนั้นผมจึงได้ตระเตรียมด้านทานแต่กับฝ่ายญี่ปุ่นฝ่ายเดียวตามที่ปรากฏในแผนยุทธการของกรมเสนาธิการทหารบก ทั้งจะขอส่งต่อไปจนญี่ปุ่นแพ้และออกไปจากประเทศไทยของเรา

แต่ทำไมผมและรัฐบาลชุดของผมจึงได้ตกลงหลักทางให้ญี่ปุ่นผ่านไประยะสั้นๆ ปล่อยให้บางคนที่มีความเข้าใจผิดอยู่ การที่ผมได้ยอมหลักทางให้ญี่ปุ่นผ่านไประยะสั้นๆ เพราะผมพิจารณาเห็นว่าญี่ปุ่นคงจะได้ไปต่อสู้กับกำลังมหาอำนาจ มีอังกฤษและกำลังทางฝ่ายสัมพันธมิตรอื่น ซึ่งในที่สุดคงจะต้องอ่อนกำลังลงจนถึงฝ่ายแพ้ ในขณะที่เดียวกันนั้นทางฝ่ายประเทศไทยก็จะพยายามต่อสู้ขัดขวางรอนกำลังข้าศึกและเตรียมรบขับไล่ญี่ปุ่นให้ออกไปจากประเทศไทยเมื่อถึงเวลาและโอกาสที่เหมาะสมตามวิถีทางที่จะทำไป เช่นกล่าวมานี้ ชาติของเราได้เดินทางอย่างถูกต้องอันเป็นผลดังปรากฏอยู่ในเวลานี้แล้ว กรุงเทพฯและบ้านเมืองทั่วไปของเรายังคืออยู่เป็นส่วนมาก ประชาชนในประเทศไทยก็อยู่เย็นเป็นสุขสมปรารถนาหรือเป็นสุขเสียยิ่งกว่าที่ประเทศซึ่งผ่านการสงครามอย่างประเทศเราจะคิดหวังไว้เสียอีก ถ้าเราให้ทำตัวเข้ากับญี่ปุ่น แต่พอเข้ากับญี่ปุ่นแล้วชาติไทยมิได้ทำการต่อสู้ขัดขวางรอนกำลังข้าศึกและเตรียมรบข้าศึกโดยติดต่อกับสหประชาชาติดังที่เราได้กระทำให้แล้วนั้น ชาติไทยก็ต้องมีความคิดแน่นอนฐานเป็นฝ่ายรุกรานร่วมกับญี่ปุ่นและจะเฉียดหรือแก้ตัวให้เป็นอย่างอื่นก็ยาก แต่ตามเหตุการณ์ที่ชาติไทยได้ปฏิบัติมาแล้วจริง ๆ ตั้งแต่ก่อนญี่ปุ่นบุกรุกเข้ามาในประเทศไทยจนถึงญี่ปุ่นยอมจำนนโดยสิ้นเชิงนั้น ชาติไทยทุกเพศ ทุกวัย ทุกตำแหน่งหน้าที่ เราทั้งชาติได้มีความคิดร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำการขัดขวางรอนกำลังญี่ปุ่น เตรียมรบญี่ปุ่น และติดต่อกับทางสหชาติสัมพันธมิตร โดยมิได้ละเลยเวลาให้ผ่านไปเปล่า ๆ เลย ส่วนการที่ประเทศไทยถูกบังคับให้ต้องทำสัญญาความร่วมมือกับญี่ปุ่นภายหลังก็ดี ต้องประกาศสงครามกับอังกฤษอเมริกาที่ดีต้องทำก็เพราะเห็นว่าจะจะเป็นกลอุบายเอาใจญี่ปุ่นเพื่อให้เขาเห็นอกเห็นใจ เป็นการหลีกเลี่ยงมิให้ญี่ปุ่นผู้ศัตรูทำการทารุณแก่ประชาชน เป็นการป้องกันมิให้ญี่ปุ่นทำการปลดอาวุธกองทัพของเราเสีย และเพื่อให้ไทยยังคงมีรัฐบาลเป็นไทยที่มีแก่ใจคิดต่อสู้ญี่ปุ่น และที่สุดเพื่อให้รัฐบาลนี้สามารถสั่งการอยู่ได้ตลอดไป เหล่านี้เท่านั้น และเมื่อได้พิจารณาถึงสาเหตุของท่านเซอร์ซิลส์ที่อัครราชทูตอังกฤษส่งต่อมาให้ผมเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 เมื่อญี่ปุ่นบุกประเทศไทย

ด้วยแล้ว ย่อมจะสนับสนุนว่าการปฏิบัติของประเทศไทยที่แล้วมานั้นพอจะได้รับความกรุณาจากสหประชาชาติได้เป็นอย่างดี

ฉะนั้นเราควรจะทำความเข้าใจเสียให้ถูกต้องว่าเท่าที่เราได้ปฏิบัติรอดมานั้นเราได้กระทำไปเพื่อป้องกันตัวเอง และเพื่อต่อสู้กับญี่ปุ่นโดยมิได้หยุดยั้งเลย ที่เราได้กระทำไปเช่นนั้นจะว่าเป็นการผิวดาจาสมัยต่อสู้กับญี่ปุ่นหรือจะว่าเราฉวยโอกาสหาได้ไม่ เพราะเราไม่เคยมีการตกลงใด ๆ กับญี่ปุ่นมาก่อน จะเป็นด้วยทางวาจาหรือทางหนังสือก็ตาม เป็นความผิดของญี่ปุ่นเองที่มาจู่โจมบุกกรุกชาติไทยโดยเราไม่รู้ตัว และยังเป็นความผิดหนักขึ้นอีก ถ้าจะคิดว่าญี่ปุ่นได้ทำสัญญาทานองไม่รุกรานประเทศไทยไว้เป็นหลักฐานแล้วด้วย

ยิ่งกว่านั้น ถ้าประชาชนได้ทราบถึงการปฏิบัติของญี่ปุ่นที่บีบบังคับต่อผมให้ทำสัญญาร่วมรบฉบับต่อมาและบังคับให้ผมประกาศสงครามกับอังกฤษอเมริกาด้วยแล้ว เชื่อว่าประชาชนจะรู้สึกเห็นใจผมและรัฐบาลชุดของผมนั้นเป็นดีที่สุด ถ้าบรรยายก็จะเป็นการยืดเยื้อ ขอสรุปแต่เพียงว่าผมได้โต้เถียงกับเขาในทางไม่ทำตามจนแสนจะปวดหัว เรายืนยันทางเดียวว่าจะไม่ทำอะไร ฝ่ายญี่ปุ่นที่มาพูดเรื่องเหล่านี้ได้แหกกันมาเต็มบ้าน สารพัดจะแหกกันมา มีทั้งนายพล นายพัน นักการทูต ทุกคนส่งเสียงแต่จะให้เราทำตามเขา โต้เถียงกันบางครั้งตั้งแต่บ่าย 2 โมงจนถึง 24 นาฬิกาที่มี ที่สุดเราก็ต้องยอมทำตาม เพราะเขาบอกว่าถ้าไม่ทำตามพรุ่งนี้บ้าง วันนี้บ้าง เขาจะปลดอาวุธประเทศไทยแน่นอน บอกว่าทางรถเกี่ยวส่งมาเช่นนั้น บางทีนานวัน เข้าก็ขู่ว่าทางโทรศัพท์ พร้อมกับเตรียมทหารของเขาจะเริ่มทำการตามที่ได้ขู่ไว้กับเราด้วย ผมเห็นว่าเรายอมตามเขาดีกว่าสู้ทน กับน้ำตาและความเจ็บช้ำน้ำใจไว้เพื่อแก้มือกันในวันข้างหน้า โดยจะคิดต่อสู้กับญี่ปุ่นตลอดไปจนกว่าเขาจะถูกขับไล่ออกไปให้พ้นจากประเทศไทยในที่สุด เหตุการณ์ตามความเป็นจริงดังที่ได้เล่ามานี้ย่อมแสดงว่าการที่เราเข้ากับญี่ปุ่นก็ดี การประกาศสงครามกับอังกฤษอเมริกาก็ดี เหล่านี้อยู่ในลักษณะที่เป็นกลอุบายให้เราสามารถประหังชาติไว้เพื่อการต่อสู้กับญี่ปุ่นดังที่ได้ปฏิบัติมาแล้วในระยะต่อ ๆ มา อันเป็นผลทำให้ชาติไทยได้รับความปลอดภัยมาจนถึงบัดนี้ ดังที่ทุกคนย่อมจะเห็นได้ด้วยตนเองแล้ว

เราได้ทำการต่อสู้จัดขวางรอนกำลังญี่ปุ่นและเตรียมต่อสู้ญี่ปุ่นมาอย่างไร นับตั้งแต่ เราได้ถูกรุกรานในวันที่ 8 ธันวาคม 2484 มาจนบัดนี้ พี่น้องชาวไทยส่วนมากคงยังไม่ทราบ รายละเอียด จึงมีบางคนกล่าวหาว่าผมผิดเพราะได้นำชาติเข้าสู่สงครามร่วมกับญี่ปุ่น ต่อไปนี้ ผมจะได้เล่าเพียงสั้น ๆ ถึงการที่ผมได้นำชาติไทยเข้าต่อสู้จัดขวางรอนกำลังญี่ปุ่นในตอนแรก และเตรียมรบกับญี่ปุ่นในตอนสุดท้าย

ก่อนอื่น หวังว่าทุกคนคงจะเข้าใจว่าการจะให้ชาติไทยพ้นสงครามคราวนี้นั้นย่อม ไม่มีทางพ้นไปได้อย่างแน่นอน ซึ่งผมไม่จำเป็นต้องเขียนอธิบายไว้ ณ ที่นี้อีก แต่ผมจะพูดเฉพาะ วิธีการที่ผมได้นำชาติไทยเข้าต่อสู้จัดขวางรอนกำลังญี่ปุ่นและวิธีการเตรียมรบกับญี่ปุ่นว่า มีอย่างไรบ้างเท่านั้น จะได้เป็นการส่งเสริมความยินดีแก่ทุกคน ในชาติไทยนี้ว่าการที่สงครามคราวนี้ เสร็จสิ้นลงด้วยดีก็เพราะไทยทั้งชาติได้ต่อสู้จัดขวางรอนกำลังญี่ปุ่น และเตรียมจะรบกับญี่ปุ่น ร่วมกับรัฐบาลตลอดมาทุกคน นับตั้งแต่รัฐบาลชุดของผมเป็นเวลาได้สามปีเศษจนถึงปัจจุบัน กิจการต่าง ๆ ที่เราได้กระทำมาเพื่อสู้สงครามนั้นบางอย่างประชาชนก็ทราบ บางอย่างก็ยังไม่ทราบ แต่ย่อมเป็นธรรมดาที่เราจะบอกอะไรกันไม่ได้ในเมื่อศัตรูกำลังอยู่ในบ้านเมืองของเรา ดังนั้นประชาชนจึงอาจไม่ชอบรัฐบาลบ้างในกรณีที่ประชาชนถูกบังคับให้ทำการต่อสู้ญี่ปุ่นโดยไม่รู้ตัว ซึ่งผมขออ้ำว่ารัฐบาลจะบอกอะไรก็ไม่ได้ บอกได้แต่ให้ทำตามกันไปก็แล้วกัน มาบัดนี้เราชนะญี่ปุ่นแล้ว ผมจึงถือโอกาสเล่าให้ประชาชนฟังถึงส่วนที่รัฐบาลชุดของผมได้ทำการต่อสู้จัดขวางญี่ปุ่น และเตรียมรบกับญี่ปุ่นว่า มีอย่างไรบ้าง เล่าให้ทราบเหตุผลถึงความ เป็นจริงว่าเราได้ร่วมทำ สงครามจนชาติปลอดภัยว่าได้กระทำอย่างไรบ้าง บางทีจะเป็นเหตุหนึ่งที่สำคัญสามารถทำให้ ชาติไทยกลับสมัครสมานสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันตลอดไป

นับตั้งแต่ก่อนที่ญี่ปุ่นเข้ามา ผมได้เล่ามาแล้วว่าเราได้ทำการเตรียมต่อสู้ญี่ปุ่นอย่างไร และยอมเป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนดีแล้วว่าชาติไทยได้ทำการต่อสู้อย่างใดในเวลาที่เหมาะสม ไทย ถูกญี่ปุ่นรุกรานเข้ามาจริง ๆ ในเรื่องญี่ปุ่นได้บีบบังคับเราอย่างรุนแรงเพื่อให้เราตกลงทำสัญญาต่าง ๆ ร่วมกับฝ่ายญี่ปุ่นนั้นผมก็ได้เล่ามาแล้ว บัดนี้ผมจะเล่าถึงการต่อสู้จัดขวางรอนกำลังและ เตรียมรบกับญี่ปุ่นเท่าที่รัฐบาลชุดของผมได้ปฏิบัติไปแล้ว สิ่งต่าง ๆ ที่ผมและรัฐบาลชุดของผมได้

กระทำไปจะสมกับที่สภาผู้แทนราษฎรได้ไว้วางใจมอบให้ผมเป็นผู้นำชาติไทยในยามสงครามหรือไม่นั้นก็สุดแต่ประชาชนทั้งมวลจะพิจารณาเอง

การต่อสู้ขัดขวางรอนก้างญี่ปุ่นในทางเศรษฐกิจ

1. เครื่องบริโภค

ก. เกี่ยวกับข้าว เราได้พยายามไม่จัดการขนส่งข้าวให้ญี่ปุ่นจนถึงญี่ปุ่นต้องนำธัญพืชอาหารไปขนเอาเอง และแนะนำให้ราษฎรทำการปลูกอย่างอื่นแทนข้าว โดยอ้างว่าเรามีข้าวมากแล้ว

ข. เกี่ยวกับเนื้อสัตว์ ได้จัดการควบคุมเนื้อสัตว์ต่าง ๆ เพื่อมิให้ญี่ปุ่นซื้อได้ตามใจและจัดการให้งดการฆ่าสัตว์เสียบางวัน เนื่องการฆ่าสัตว์ในประเทศของเราส่วนมากคนจีนเป็นผู้ทำ และส่วนมากคนจีนเป็นผู้ขาย ผมจึงได้จัดการให้คนไทยทำการแทน ซึ่งหวังว่าคนไทยคงจะมีทาน้อย อันจะเป็นผลทำให้เนื้อสัตว์ลดน้อยลงได้เอง

ในส่วนของวัวควายนั้น เมื่อญี่ปุ่นกว้านซื้อมากขึ้น ผมจึงประกาศห้ามการซื้อขายถ้าเจ้าของมีวัวควายน้อยหรือมีเท่ากับปี 2485 ถ้ามีมากกว่านั้นจึงยอมให้ซื้อขายกันได้ ทั้งนี้เป็นการขัดขวางมิให้ญี่ปุ่นซื้อวัวควายได้สะดวกนั่นเอง นอกจากนั้นผมยังได้สั่งมิให้นำสัตว์เหล่านี้ข้ามจังหวัดอีกด้วย

ส่วนเรื่องไก่ เมื่อทราบว่ามีญี่ปุ่นซื้อเก็บไว้ที่ห้องเย็นมาก ผมก็ได้สั่งขัดขวางมิให้ญี่ปุ่นได้ไก่ไปกิน โดยได้สั่งให้เจ้าของห้องเย็นทำให้ไก่เน่าเสียก่อน ทราบภายหลังว่าเป็นจำนวนหมื่น ที่ไก่ของญี่ปุ่นได้เน่า ไปด้วยการกระทำนี้

ค. เกี่ยวกับผัก ได้พยายามให้ชาวจีนในกรุงเทพฯ เลิกปลูกผักโดยออกอุบายมิให้ชาวจีนอาศัยอยู่ไต้ในที่เดิม เราได้อ้างว่าชาวจีนเหล่านี้ทำในที่สกปรก

2. เครื่องอุปโภค

ก. ได้จัดควบคุมผ้าและกักผ้า มิให้ขายออกนอกจังหวัด เพราะเห็นว่าคนจีนเที่ยวกว้านซื้อผ้าขาวม้าบางจังหวัดแล้วมาขายให้ญี่ปุ่น และเฉพาะรายที่พบหนึ่งรถกูดัง ผมก็สั่งให้ทางทหารบังคับซื้อไว้เสียด้วยจำนวนเงิน 5,000 บาท

ข. ฦึนกวานซื้อสาลีเพื่อเอาไปใช้เกี่ยวกับขาดแคลนและสงวบทอผ้า เมื่อทราบความนี้ผมก็ได้จัดการควบคุมการซื้อขายฝ้ายเสีย และได้ให้ทางเจ้าหน้าที่รับซื้อไว้ชานราชการของประเทศไทยเอง

ค. ฦึนกวานซื้อหนังสือหนังสัตว์มากมายเพื่อสงวบฦึน ผมได้ทราบเรื่องนี้เข้าก็ได้สั่งให้ควบคุมการซื้อขายหนังสือสัตว์ และตั้งเจ้าหน้าที่รับซื้อกักกันไว้เสียเองทั่วราชอาณาจักร

ง. เมื่อฦึนต้องการไม้สักเอาไปใช้งาน เช่นจะเอาไปใช้ต่อเรือเป็นต้น ทางเราก็ได้นำเอาไปซุกซ่อนเสีย เราได้พยายามตั้งโรงเลื่อยไม้เพื่อเป็นสถานที่สำหรับเอาไม้สักไปจัดการเลื่อยเสียเอง และได้จำหน่ายไปเสียให้พื้นมือฦึนเท่าที่จะทำได้

การทำป่าไม้ เราก็ได้ตั้งบริษัทขึ้นเพื่อแย่งการทำป่าไม้ให้พ้นจากมือฦึน เรื่องการทำป่าไม้นี้ พล.ต.โรมรียา ทูตทหารฦึน พยายามพูดขู่ว่าจะทำป่าไม้เสียเองหลายหน แต่เราได้หน่วงเวลาไว้จนถึงได้ตั้งบริษัทขึ้นควบคุมเองได้สำเร็จ

จ. เราได้ตั้งบริษัทจัดการทำเหมืองแร่ต่าง ๆ เสียเอง ทั้งนี้เพื่อประสงค์จะกักกันแร่ไว้ให้มากมิให้ฦึนสามารถนำออกไปใช้ได้ตามใจ

3. การอุตสาหกรรม

ฦึนพยายามจะมีโรงงานในประเทศไทยอย่างมากมาย โดยจะใช้วิธีบังคับซื้อโรงงานต่าง ๆ ในประเทศเรา ทางเราก็ได้จัดการคิดขัดขวางทันทีโดยส่ง คนคอยสืบว่าฦึนจะตั้งโรงงานอะไร เมื่อได้ทราบแล้วผมก็รับจัดการขัดขวางโดยส่งให้ทางเจ้าหน้าที่รับซื้อเอามาเป็นโรงงานของรัฐบาลเสียก่อนที่ฦึนจะได้นมือเข้าไปถึงโรงงานต่าง ๆ ที่เราได้รับจัดการยึดเอามาเป็นโรงงานของรัฐบาลเท่าที่จดจำได้นั้น อาทิ โรงงานฟอกหนัง โรงงานกลั่นน้ำมัน โรงงานสบู่ โรงงานมวนบุหรี่ โรงงานทำไม้ขีดไฟ โรงงานทำเครื่องจักรรายย่อย ๆ หลายแห่ง และอื่น ๆ อีกมาก การกระทำเช่นนี้ทำให้ประชาชนร้องกันว่ารัฐบาลบีบบังคับ เราจะทำอย่างไรได้ เราต้องเดือดร้อนกันบ้าง โดยต้องยอมเสียสละสิทธิบางประการ ทั้งนี้เป็นการต่อสู้ขัดขวางฦึนเพื่อผลประโยชน์ของชาติ อย่างไรก็ตามก็ดี ผมได้ตั้งใจไว้ว่าเมื่อเสร็จสงครามแล้วก็จะได้อคืนโรงงานต่าง ๆ เหล่านี้ให้แก่เจ้าของเดิม แม้ผมจะได้อุตสาหกรรมเพิ่มเติมแล้ว ฦึนก็ยังไม่วายมีโรงงานอีกหลายแห่งในกรุงเทพฯ นับตามบัญชีที่สืบได้ประมาณไม่น้อยกว่า

4. การซื้อของเบ็ดเตล็ด

ในการนี้เราได้ช่วยพยายามกีดกันทั่วไป ตามหน่วยราชการต่าง ๆ เมื่อทราบว่ามีผู้จำเป็นต้องซื้ออะไร เราก็ช่วยกันขัดขวาง โดยบอกไม่ให้เจ้าของขายบ้าง โดยการจับตัวไปกักกันเสียบ้าง เช่นคนจีนที่ขายเนื้อขายหมูให้แก่ผู้คนที่ถูกทางตำรวจจับไปกักกันไว้ทางชลบุรีมากที่สุด เห็นว่าการขัดขวางด้วยวิธีนี้ให้ผลเพียงเล็กน้อย จะตามขัดขวางกันให้ทั่วถึงหาได้ไม่ ผมจึงขัดขวางด้วยวิธีใหม่โดยห้ามมิให้ชาวต่างประเทศประกอบอาชีพเบ็ดเตล็ด เช่นห้ามการขายหมู ห้ามการขายข้าวสาร ห้ามการขายถ่าน และห้ามอื่น ๆ อีกมาก เห็นได้ว่าเป็นการค้าขาดตกอยู่ในมือชาวต่างประเทศซึ่งส่วนมากเป็นชาวจีน และเมื่อได้ห้ามชาวต่างประเทศมิให้ประกอบอาชีพดังกล่าวเสียแล้ว ประโยชน์ที่ผู้คนที่ได้รับจากการค้าขายสินค้าประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะน้อยลง และคงจะมีพอสำหรับคนในท้องถิ่นใช้เท่านั้นเอง ส่วนผู้คนที่ได้รับความลำบากไปบ้างไม่มากก็น้อย เรื่องนี้มีใช่เป็นการแก้ตัว หวังว่าพี่น้องชาวจีนที่ได้ทราบความจริงตามนี้คงจะไม่โกรธผมดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

นอกจากนั้น การห้ามชาวต่างประเทศมิให้อยู่ในเขตหนึ่งที่หวงห้ามก็เพื่อตัดการค้าขายอันมีความมุ่งหมายเพื่อก่อความลำบากให้แก่ผู้คนที่นั่นเอง และเป็นการค้าคนผู้คนที่ออกไปด้วยในเวลาเดียวกัน ด้วยการกระทำเช่นนี้ฝ่ายไทยจะได้ประกอบการขัดขวางผู้คนที่ได้สะดวกขึ้น เช่นเมื่อผมได้ไปตรวจราชการทางภาคพายัพก็ได้เห็นร้านค้าขายของผู้คนที่เชียงใหม่อยู่ และได้รับรายงานว่าผู้คนที่เหล่านั้นทำการจารกรรมด้วย ดังนั้นผมจึงตกลงใจประกาศเขตหวงห้ามมิให้ชาวต่างประเทศอาศัยอยู่เพื่อประสงค์จะขับไล่ผู้คนที่นั่น หนึ่ง เราสังเกตดูได้ว่าการค้าขายขาดตกอยู่ในมือชาวต่างประเทศแทบทั้งสิ้น ถ้ามีชาวต่างประเทศอยู่ประกอบการค้าขาย ผู้คนทั่วไปก็จะได้รับประโยชน์สะดวกสบาย ถ้าไม่มีชาวต่างประเทศที่ใด การค้าขายผู้คนที่ขัดข้อง ผมเห็นดังนั้นจึงกำหนดว่าที่ใดทหารผู้คนที่นั่นจะต้องเป็นเขตหวงห้าม มิให้ชาวต่างประเทศพำนักอาศัยอยู่ ได้มีการหวงห้ามเขตมากแห่งในภาคพายัพกว่าในภาคอื่น ที่เป็นดังนี้ก็เพราะเราคิดจะใช้กองทัพพายัพเป็นฐานทัพกลับตัวสู้ผู้คนที่นั่น และเพราะเรามีทหารไทยอยู่ที่นั่นมาก การติดต่อกับกองทัพนครราชสีมาพันธมิตรก็กำลังดำเนินอยู่ที่นั่น เกรงผู้คนที่นั่นจะไปยุยงขัดขวางฝ่ายเรา ผมจึงห้ามชาวต่างประเทศ ไม่ยอมมาให้เขาพักอาศัยอยู่อย่างเด็ดขาด อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี จะสังเกตได้ว่าในภายหลัง

เราก็ได้อนุมัติให้ชาวจีนเข้าไปพำนักอยู่ได้ เมื่อเห็นว่าคนจีนเหล่านั้นจะไม่ติดต่อกับชายกับญี่ปุ่นเสมอ ๆ

การต่อสู้ขัดขวางญี่ปุ่นในทางวัฒนธรรม สังคม และสงครามจิตวิทยา

5. สภาวัฒนธรรม

ที่ตั้งสภาวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น เราก็มิได้มีความประสงค์จะร่วมวัฒนธรรมกับญี่ปุ่นแต่อย่างใด ตรงกันข้าม สถานที่นี้เป็นสถานที่คอยกีดกันมิให้วัฒนธรรมญี่ปุ่นเข้ามายังชาติไทยได้ ในเรื่องการแต่งกายของคนไทย ผมเกรงจะมีคนแต่งอย่างญี่ปุ่น จึงได้ชักชวนให้ชายแต่งกายแบบสากลกันทั่วไป ให้หญิงแต่งอย่างชาวตะวันตก

ได้มีประกาศให้ถือว่าซิ่นและซอมเป็นเครื่องใช้ประจำชาติ ทั้งนี้ก็เพื่อกันมิให้ไทยหันไปนิยมมาซิ่นตะเกียบอย่างญี่ปุ่น

ครั้งหนึ่งญี่ปุ่นจะส่งครูสตรีมาสอนการตัดดอกไม้ในโรงเรียนสตรีของเรา ผมได้ขัดขวางโดยให้จัดประกวดดอกไม้ขึ้นที่สภาวัฒนธรรมฝ่ายหญิง เพราะเห็นว่าของเราน่าดีกว่าแน่ ญี่ปุ่นเห็นการจัดดอกไม้ของหญิงไทยเราก็คงจะไม่กล้าส่งครูมาสอนตามโรงเรียนสตรีได้ ผมได้เชิญบรรดาคนสำคัญ ๆ ของญี่ปุ่นมาดูการประกวดตัดดอกไม้ในครั้งนี้ ในที่สุดการส่งครูสอนการตัดดอกไม้ของญี่ปุ่นก็เลิกล้มไปจริง ๆ

สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิงเป็นองค์การของรัฐบาลแห่งหนึ่ง มีความมุ่งหมายพยายามที่จะขัดขวางมิให้หญิงไปทำงานหรือคบหาสมาคมกับญี่ปุ่นด้วยประการต่าง ๆ การกระทำของสำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิงนี้ทำให้หญิงจำนวนมากที่ได้ทำงานกับญี่ปุ่นพากันลาออกมาทำงานที่สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง ทั้งยังพูดว่าการที่ให้ไปทำงานกับญี่ปุ่นนั้นรู้ตัวว่าได้คิดคิดไปอันเป็นผลทำให้ฝ่ายญี่ปุ่นลำบากใจมาก เพราะขาดคนงานหญิง

6. ภาษา

ในเรื่องภาษานี้ผมได้รับรายงานจากกระทรวงศึกษาธิการว่าญี่ปุ่นมายื่นข้อเสนอจะให้เด็กไทยเรียนภาษาญี่ปุ่น อ้างว่าที่มลายูได้มีการสอนจนแพร่หลายมาก ทั้งกล่าวว่าทางมลายูรู้ภาษาญี่ปุ่นกันมากแล้ว แต่คนไทยยังน้อยหน้าคนมลายูในเรื่องภาษา

นี้อยู่ ขอให้กระทรวงศึกษาฯ สอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนทุกชั้น ผมได้ทราบเช่นนี้จึงหา
 ุบายเพื่อจะไม่ให้คนไทยต้องเรียนภาษาญี่ปุ่น ได้ตกลงให้พิจารณาเปลี่ยนแปลงเขียนหนังสือ
 ตามแบบใหม่ เราได้ตกลงใช้ภาษามคธเป็นแม่ภาษา และจากผลที่เราต้องเขียนหนังสือตาม
 แบบใหม่นี้ก็ได้เป็นหลักให้กระทรวงศึกษาธิการใช้เป็นเหตุผลสำหรับขัดแย้งในการที่ญี่ปุ่นจะ
 ให้เราเรียนภาษาของเขา กระทรวงศึกษาธิการได้อ้างแก่ญี่ปุ่นว่าขณะนี้เด็กไทยของเรา
 กำลังต้องเรียนหนังสือไทยแบบใหม่อยู่ ขอเวลาให้คนไทยรู้หนังสือไทยอย่างใหม่เสียก่อน
 จึงจะเริ่มต้นให้เด็กไทยเรียนภาษาญี่ปุ่นได้ ในที่สุดเด็กไทยก็ไม่ต้องเรียนภาษาญี่ปุ่นมาจน
 บัดนี้

นอกจากผมได้รับรายงานว่ามีที่ตั้งโรงเรียนสอนภาษาญี่ปุ่นหลายแห่งใน
 กรุงเทพฯ คนไทยทั้งข้าราชการและประชาชนพากันไปเรียนโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ผมเองก็ได้
 สั่งให้อธิบดีกรมตำรวจไปจัดการหาวิธีล้มเลิกโรงเรียนเหล่านั้นเสีย เช่นโรงเรียนที่ทำข้าง
 เป็นต้น ในเวลาเดียวกันผมก็ได้สั่งแก่ข้าราชการว่าใครจะเรียนภาษาต่างประเทศจะต้อง
 ได้รับอนุมัติจากผมเสียก่อน ได้มีผู้เสนอรายงานขออนุมัติมา แต่ผมไม่เคยขออนุมัติให้ใคร
 เรียนภาษาญี่ปุ่นได้เลย

7. เรื่องทั่วไป

ผมได้สั่งให้มีคณะกรรมการประจำกระทรวงและคณะกรรมการจังหวัดตลอดจน
 ถึงอำเภอ สั่งให้มีการประชุมกันเป็นการประจำ พิจารณาว่าญี่ปุ่นกำลังทำอะไรอยู่บ้าง ที่ใดบ้าง
 หากทำในเขตความรับผิดชอบของคณะกรรมการในท้องถิ่นใดก็ให้คณะกรรมการเหล่านั้นหาทาง
 ขัดขวางเอาเองได้ และถ้าทำเองไม่ได้ก็ให้รายงานขึ้นมา การขัดขวางตามกำลังนี้ให้ผลดี
 เป็นอันมาก เชื่อแน่ว่าหลักฐานรายงานการประชุมยังคงมีอยู่ทั่ว ๆ ไป

การขัดขวางการทำงานมีเป็นพิเศษ ณ ที่พักของญี่ปุ่นในบริเวณคอนเมือง ผม
 เห็นว่าญี่ปุ่นได้จัดการก่อสร้างต่าง ๆ ที่คอนเมืองมากมาย ผมจึงสั่งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
 มหาดไทย พล.ท.พรหมโยธี ให้สั่งแก่อำเภอธัญญะ อำเภอบางเขน และอำเภอสาธุการ ให้ไป
 ชี้แจงแก่ราษฎรว่าขออย่าไปทำงานกับญี่ปุ่น ครั้งหนึ่งตอนกลับจากลพบุรีมาทางคอนเมือง ได้พบ

หัวหน้าคนงานคนหนึ่งที่กำลังควบคุมท่าการก่อสร้างคลังต่าง ๆ ของญี่ปุ่นตามถนนจากตอนเมืองไปรังสิต ยังจำได้ว่าผมได้สั่งให้ ร.ต.อ.ชอุ่ม* ำหลังไปชู่คน ๆ นี้ให้เลิกทำงานกับญี่ปุ่นเสีย

8. การเข้าบ้านและสถานที่

ผมได้ทำงานนี้เองเป็นอันมาก และทางอธิบดีตำรวจก็ช่วยด้วยเป็นอย่างดี เมื่อญี่ปุ่นจะซื้อบ้านนรสิงห์เพื่อใช้เป็นสถานทูตผมก็แย่งซื้อไปเสียก่อน เพราะไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นเข้ามาในบริเวณนี้ ท่านเจ้าของบ้านเดิมได้ส่งจดหมายของผมไปลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้ว เรื่องการขัดขวางการเข้าบ้านต่อญี่ปุ่นในทางนี้ เราได้ทำมามาก่อนที่ญี่ปุ่นบุกรุกประเทศไทย ตัวอย่างเช่นที่สงขลา กองสุลญี่ปุ่นและชาวญี่ปุ่นได้ไปเลือกเข้าบ้านตามจุดยุทธศาสตร์ ผมก็ได้ตกลงกับอธิบดีกรมตำรวจให้สั่งตำรวจท้องที่จัดการไปแจ้งเจ้าของบ้าน เพื่อไม่ยอมมาให้ญี่ปุ่นเช่า และที่เช่าอยู่แล้วก็ให้จัดการบอกเลิกการเช่าเสีย เรื่องนี้ถึงกับมีเหตุรุนแรงต่อว่าต่อขานกันพักหนึ่ง ยิ่งการซื้อขายที่ดินด้วยแล้วถึงกับเนรเทศเป็นการลงโทษผู้เป็นนายหน้าหาที่ให้ญี่ปุ่น

9. การโฆษณา

เราได้พยายามขัดขวางญี่ปุ่นทุกวิถีทาง ได้พยายามปรับความเข้าใจไม่ให้หนังสือพิมพ์ลงเรื่องที่เป็นประโยชน์ของญี่ปุ่น การพูดทางวิทยุในส่วนมากเป็นการต่อต้านญี่ปุ่นเกือบ 90% เรื่องของสามัคคีไทยที่ผมได้เขียนส่งให้อ่านทางวิทยุกระจายเสียง เรื่องสนทนาของนายมันนายคง เหล่านี้ล้วนมีเจตนาที่จะโฆษณาขัดขวางญี่ปุ่นเป็นหลักสำคัญ จนกระทั่งในตอนต้น ๆ ญี่ปุ่นถึงกับส่งทหารออกสืบหาตัวสามัคคีไทย มีการไปบังคับทางสำนักงานหนังสือพิมพ์หลายแห่งให้แจ้งแก่เขาว่าสามัคคีไทยคือใคร ผมเชื่อว่าที่คนไทยพากันเกลียดญี่ปุ่นทั่วไปจนบัดนี้ ก็เป็นผลมาจากการโฆษณาของเราที่ได้กระทำมาแล้วทั้งทางวิทยุและทางหนังสือพิมพ์เป็นประจำที่สำคัญที่สุด วิทยุที่สั่งให้ฟังคำสั่งผมโดยตรง และให้ข้าราชการฟังวิทยุเสมอ ถึงกับมีการสอบข้าราชการถึงข้อความที่ออกทางวิทยุ ก็เพื่อให้ทั้งชาติคอยฟังอาณัติสัญญาณรบญี่ปุ่นพร้อมกัน

*นายตำรวจรักษาความปลอดภัยของนายกรัฐมนตรี

10. การคบหาสมาคมกับญี่ปุ่น

ในระหว่างที่ญี่ปุ่นอยู่ในประเทศไทย ผมได้ตั้งใจมั่นไว้ว่า จะไม่ไปในงานเชิญของญี่ปุ่นเป็นอันขาดและก็ได้ปฏิบัติตามนี้เรื่อยตลอดมา เพื่อเป็นตัวอย่างมิให้ข้าราชการและคนไทยอื่นไปคบหากับญี่ปุ่นมากเกินไปจนปรากฏต่อมาว่าในตอนหลัง ๆ ไม่มีใครมีคนไทยไปร่วมงานรับรองที่ฝ่ายญี่ปุ่นเป็นผู้จัดขึ้น

ประการที่สำคัญยิ่ง ผมได้คิดว่าในระหว่างสงครามนี้จะไม่ยอมให้ญี่ปุ่นเอาผมไปประกาศโฆษณาชวนเชื่อ หรือเอาไป "แสดงละคร" ที่ญี่ปุ่นเลยเป็นอันขาด ญี่ปุ่นมาบังคับผมหลายคราวเพื่อจะเอาผมไปญี่ปุ่นให้ได้ แต่จนบัดนี้ผมก็ยังไม่เคยได้ขึ้นเหยียบดินแดนของญี่ปุ่นเลยสักครั้งเดียว

11. ความจำเป็นจะต้องโฆษณาเป็นปฏิปักษ์กับสหชาติสัมพันธมิตร

เราได้ทำการบางอย่างซึ่งดูจะเป็นปฏิปักษ์ต่อสหชาติสัมพันธมิตร แต่แน่ใจว่าเป็นส่วนน้อย เพราะในจิตใจของผมนั้นไม่เคยคิดเกลียดชังฝ่ายสหชาติสัมพันธมิตรแต่อย่างใดเลย และสหชาติสัมพันธมิตรก็มีได้เป็นฝ่ายทำการรุกรานประเทศชาติของไทยอย่างญี่ปุ่นได้กระทัมา การที่ต้องกระทำไปเช่นนั้นก็เนื่องจากที่ได้ถูกบังคับจากญี่ปุ่นบ้าง เป็นการทาลวงให้ญี่ปุ่นเห็นใจบ้าง เป็นอุบายเอาตัวรอดจากการถูกปลดอาวุธและถูกควบคุมรถยนต์เชิงบ้าง เหล่านี้เท่านั้นเป็นเหตุผลของเรา

การต่อสู้ขัดขวางญี่ปุ่นทางทหาร

12. การสื่อสาร

ผมได้เคยสั่งแก่เจ้าหน้าที่ว่าถ้าจะส่งสื่อสารให้ทางฝ่ายญี่ปุ่นแล้วก็ให้พยายามแกล้ง เช่นรถยนต์ส่งข่าวผิด ๆ เสียบ้าง เป็นต้น เจ้าหน้าที่คงจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งนี้จนถึงกับญี่ปุ่นสงสัย และได้ต่อว่าอยู่พักหนึ่ง ส่วนการโทรเลขในประเทศนั้น เราจำเป็นต้องใช้เกี่ยวกับการเตรียมรบของเราข้างหน้า เราจึงได้พยายามรักษาไว้ก่อน แต่ก็ได้มีแผนการณ์จะให้ทำการตัดสายโทรเลขเสียเมื่อถึงเวลาเราเริ่มรบกับญี่ปุ่น

13. การคมนาคมและการสร้างทาง

ทางฝ่ายเราได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ว่าจะสร้างทางและบำรุงถนนหนทางแต่เฉพาะทางสายที่เกี่ยวกับการยุทธต่อญี่ปุ่นเท่านั้น นอกจากนี้แล้วเราก็ไม่คิดสร้างถนนอื่นใดระหว่างสงครามคราวนี้ เฉพาะทางติดต่อระหว่างมลายูกับประเทศไทย และทางสายระหว่างประเทศไทยกับพม่าเท่านั้น ฝ่ายเราพยายามจัดขวางเป็นพิเศษเพื่อมิให้การสร้างเป็นผลสำเร็จ ทางสายนครสวรรค์ไปแม่สอดผมก็ได้สั่งดมให้สร้างสะพาน และไม่ให้สร้างทางสายนั้นนอกจากถูกบังคับตอนญี่ปุ่นมาใหม่ ๆ แต่ถึงสร้างเราก็พยายามให้เสร็จช้าที่สุด จนถึงกับฝ่ายญี่ปุ่นต้องส่งทหารช่างมาดำเนินการเองเป็นบางตอน มาในตอนหลังก่อนญี่ปุ่นจะบุกรุกเข้าจรมติอินเดีย พล.ท.ยามาดาไปประชุมที่สิงคโปร์ ได้รับคำสั่งจากแม่ทัพที่สิงคโปร์ให้ไทยสร้างทางจากกรุงเทพฯ ไปหาดใหญ่ และทางไปแม่สอดให้เสร็จภายใน 4 เดือน และให้รถตู้ราว 1,000 หลัง ทั้งนี้แจ้งความประสงค์ว่าจะเริ่มเข้าตีอินเดีย นายพลยามาดาได้นำคำสั่งติดมือมาด้วย พร้อมทั้งกำชับว่างานนี้เป็นงานสำคัญอันแรกที่ฝ่ายญี่ปุ่นจะต้องร้องขอความช่วยเหลือจัดการสร้างให้ได้ ผมตอบว่าทางเหล่านี้ทำลำบากและยาวด้วย ทั้งมีหลายสาย ประกอบกับเราไม่มีเครื่องมือพอ เราคงจะทำให้เสร็จภายใน 4 เดือนไม่ได้ พล.ท.ยามาดา ตอบว่าที่เขาคอนี้ยังน้อยไป ความจริงทางสิงคโปร์สั่งให้ไทยสร้างมากกว่านี้ เขาเองเป็นผู้โปรดัดเงินให้จึงได้ลดจำนวนลงเหลือเพียงเท่าที่ขอมมา และไทยจะต้องทำตามที่ฝ่ายญี่ปุ่นขอมานี้ให้สำเร็จ ผมเห็นว่าการที่จะรัดเงินในทางไม่รับทำให้แก่ญี่ปุ่นนั้นคงไม่มีทางสำเร็จได้เป็นอันขาด จึงคิดจะไม่ทำตามคำขอของญี่ปุ่นด้วยอุบาย นับแต่ผมได้รับขอสร้างทางมาแล้ว ผมก็นิ่งเสียเฉย ๆ ไม่สั่งการอย่างใดไปเลย นอกจากให้เจ้าหน้าที่ไปพูดกันเอง

14. การระดมกำลังทั้งชาติเพื่อรบญี่ปุ่นในขั้นสุดท้าย

ผมได้ตั้งใจว่าจะรวบรวมกำลังทั้งสิ้นของชาติทั้งหญิงและชายเข้าสู่รบกับญี่ปุ่น จึงได้ตั้งกองทัพพลเรือนขึ้น การหัตรบได้ดำเนินไปด้วยดี ในบางแห่งได้ดำเนินไปจนถึงออกฝึกหัตรบในภูมิภาคประเทศ หวังไว้ว่ากองทัพพลเรือนนี้จะได้ทำการรบตามท้องถิ่นต่าง ๆ ร่วมกับตำรวจ และคอยเป็นกองกำลังจัดขวางญี่ปุ่นทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ เช่นทำลายสะพาน ตัดสายการสื่อสาร เหล่านี้เป็นต้น

กองทหารหญิงผมก็ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นทีเข้าจกกันว่าไทยจะต้องสู้รบกับญี่ปุ่นทั้งชาติ ไม่ว่าหญิงหรือชาย ทั้งจะใช้เป็นสารวัตรทหารในเวลาฉุกเฉินเป็นกำลังอีกแรงหนึ่งด้วย

15. การติดต่อกับสหชาติสัมพันธ์มิตร

ในการติดต่อกับสหชาติสัมพันธ์มิตรนั้น ทางฝ่ายรัฐบาลและตัวผมทำได้ด้วยความยากลำบาก เพราะทางญี่ปุ่นคอยจ้องมองดูอยู่ทุกฝีก้าว ผมจึงคิดว่าว่าจะติดต่อตกลงของความช่วยเหลือเป็นขั้น ๆ แต่ต้องเริ่มทำจริงจังเมื่อได้วางแนวด้านทางทหารจนจะเสร็จและเมื่อฐานทัพที่เพชรบูรณ์ใช้งานได้บ้างแล้ว ขั้นแรกได้คิดว่าแต่ตอนต้นสงครามแล้วว่าเมื่อญี่ปุ่นให้กองทัพไทยขึ้นไปทางแคว้นยูนาน ทางองเดียวกับที่ญี่ปุ่นได้ทำกับทหารฝรั่งเศสที่อินโดจีน เราจะต้องขับไล่ญี่ปุ่นจากฐานทัพทางเหนือโดยการปฏิบัติของกองทัพพายัพ ผมพอใจที่จะถูกบังคับให้ไปอยู่ทางเหนือ เพราะจะได้มีโอกาสไปติดต่อกับนอกประเทศโดยสะดวกเมื่อถึงเวลาอันควร เมื่อผู้บังคับบัญชาทหารในกองทัพพายัพแจ้งมาว่าสามารถติดต่อกับกองทัพจีนได้ ผมจึงได้อนุมัติและสั่งให้ไปเจรจากันในแคว้นยูนาน มี พล.ต. หาญสงคราม¹ พ.อ. เดชประดิษฐ² และ พ.อ. เนตร เขมะโยธิน³ เป็นหัวหน้า เจาะ พ.อ. เนตร เขมะโยธิน ได้เป็นหัวหน้าทำงานนี้ทางภายใน ผลการประชุมทำให้เราได้ปรับความเข้าใจต่อกันและแลกเปลี่ยนสารซึ่งกันและกันเป็นการประจำ รายงานเหล่านี้ผมได้สั่งให้อธิบดีตำรวจ⁴ เก็บไว้ทั้งสิ้น ชาวที่ฝ่ายเราจัดส่งไปให้แม่ทัพจีนมีแจ้งตำบลและกำลังของทหารที่ญี่ปุ่นทั้งในประเทสไทยและใกล้เคียง ได้ส่งรายงานเหตุการณ์ที่ได้รับจากนักเรียนและข้าราชการซึ่งกลับจากญี่ปุ่นไปให้เลย โดยใส่ชื่อให้ พล.ท. วิชิตสงคราม⁵ ส่งต่อไปให้แม่ทัพจีนผ่านหัวหน้านายทหารติดต่อของเขาระหว่างติดต่อกันนี้เราได้สั่งให้ไปเองจากกรุงเทพฯ

1 พล.อ. หลวงหาญสงคราม

2 พล.อ. เดช เดชประดิษฐ

3 พล.อ. เนตร เขมะโยธิน

4 พล.ต.อ. อุดล อุดลเดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจ

5 พล.อ. จิระ วิชิตสงคราม

ในการประชุมตอนหลัง ๆ นั้น เราได้ตกลงว่าฝ่ายไทยจะส่งข้าราชการชั้นรัฐมนตรีไปประชุมกับผู้แทนอังกฤษ อเมริกา และจีนที่จุงกิง ผมได้พูดกับ พล.ต.อ.อดุลเดชจรัส และท่านผู้นี้ได้รับอาสาจะเป็นผู้แทนไปประชุมด้วยตนเอง เราได้ตกลงกันแล้ว แต่บังเอิญต้องลาออกจากตำแหน่งเสียก่อน การส่ง พล.ต.อ. อดุลเดชจรัสไปประชุมร่วมกับอังกฤษ อเมริกา และจีนที่จุงกิงจึงต้องเลิกกันไป ในตอนนั้นได้กำหนดไว้ว่าเมื่อทางทหารเข้าประจำที่เรียบร้อยตามคำสั่งแล้ว ก็จะได้ไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหชาติสัมพันธ์มิตรต่อจากการส่งรัฐมนตรีไปประชุมที่จุงกิงตามที่กล่าวมาแล้ว

16. การเตรียมรบญี่ปุ่นในขั้นสุดท้าย

เมื่อผมเห็นเป็นโอกาสอันเหมาะที่จะสร้างฐานทัพสำหรับเตรียมรบกับญี่ปุ่นในขั้นสุดท้ายได้แล้ว เพราะเห็นว่าญี่ปุ่นได้อ่อนกำลังลงไปมาก ถึงเราจะแข็งมือเอาไว้บ้าง ญี่ปุ่นก็คงจะไม่กล้าหาญต่อประเทศไทยได้ นอกจากนั้นทางกองทัพพายัพก็ได้ดำเนินการเจรจากับแม่ทัพจีนที่ประจันหน้ากันอยู่จนมีความเข้าใจและมีความสนิทสนมกันดีพอเพียงแล้ว รู้ทางปฏิบัติว่าประเทศไทยควรจะเตรียมรบกับญี่ปุ่นอย่างไรเพื่อให้ได้ผลดี ผมจึงได้ลงมือสร้างฐานทัพที่เพชรบูรณ์และสร้างทางให้สามารถติดต่อระหว่างกรุงเทพฯ ลำปางตลอดไปจนถึงติดต่อกับกองทัพจีนในยูนนานได้ เพื่อว่าเมื่อลงมือกับญี่ปุ่นเราจะได้กลับหน้าทางเหนือเข้าสู่กับญี่ปุ่นทางใต้สะดวก โดยยึดเส้นทางหลักกรุงเทพฯ ล้อมกรุงเทพฯ ไร่ให้กองพลที่ 1 นี้เป็นกองหน้าของกองทัพที่ 2 กองทัพที่ 2 เตรียมวางแผนไปตามแม่น้ำป่าสักตั้งแต่แก่งคอยสระบุรีถึงท่าเรือ มีกองหนุนตั้งเรียงรายขึ้นไปตั้งแต่ลพบุรีไปจนถึงชัยบาดาลและเพชรบูรณ์ เหนือขึ้นไปจากนั้นเรามีกองทัพพายัพพาดหน้าที่ปลดอาวุธญี่ปุ่นที่ลำปางและเชียงใหม่ และให้กองทัพพายัพเป็นกองทัพนุ่ของกองทัพที่ 2 เพราะเกรงว่าญี่ปุ่นอาจส่งกำลังขึ้นมาช่วยจากอินโดจีนและมลายู เหนือขึ้นไปหลังกองทัพพายัพเราได้ตกลงจะเปิดให้กองทัพสหประชาชาติลงมาช่วย ส่วนกำลังทหารทางอากาศของเรามีน้อย และเครื่องบินที่มีอยู่ก็ไม่ดีพอ ผมจึงได้แจ้งขอกำลังจากแม่ทัพจีนขึ้นไป ซึ่งแม่ทัพจีนก็ได้ตกลงแล้วที่จะช่วยให้เป็นผลสำเร็จ เมื่อแผนการยุทธกับญี่ปุ่นเป็นดังนี้ ทางสายจากชัยบาดาลไปเพชรบูรณ์ และจากหล่มสักดีไปถึงอำเภอเืองาวที่ลำปาง กับการสร้างฐานทัพที่เพชรบูรณ์ จึงเป็นงานสำคัญยิ่ง และเป็นงานขั้นหัวใจของชาติด้วย ถ้าทางสายนี้และฐานทัพที่เพชรบูรณ์แล้วเสร็จไม่ทันเวลา การรบกับญี่ปุ่นก็ทำไม่ได้ เพราะเราจะไม่สามารถชน

กำลังมาช่วยทําการรบกับญี่ปุ่นได้เลย เหตุผลดังกล่าวมานี้ทำให้ผมต้องเร่งงานเป็นการใหญ่ เสียเท่าใดเสียไป เพราะเห็นเป็นงานที่จะกู้ชาติได้โดยแท้ พวกเราจะต้องทำงานกันด้วยความพยายามอย่างแสนสาหัสบ้าง แต่ถึงคราวแล้วที่เราจะต้องเสียสละกันในครั้งนี้เพื่อชาติและบ้านเมืองของเรา เราจะยอมมาหักงอกลางคันไม่ได้เป็นอันขาดในเมื่อได้ลงมือทำงานไปตามแผนนี้มากแล้ว เพราะญี่ปุ่นรู้เรื่องเข้าก็คงจะปลดอาวุธและยึดประเทศไทยโดยทันที

ในเวลาเดียวกันผมก็ได้สั่งให้ทางทหารเตรียมรบจัดกำลังเข้าประจำแนว ถ้าญี่ปุ่นคิดจะปลดและยึดประเทศไทยวันใด วันนั้นจะเป็นวันที่ชาติไทยเริ่มกระทำการกู้ชาติและขับไล่ญี่ปุ่นทันที และในขณะที่พวกเราพร้อมที่จะทำการได้ทุกแห่ง ผลจากการเกณฑ์แรงงานที่เพชรบูรณ์นั่นเอง เราก็ไม่ต้องจัดคนไปทางจากกรุงเทพฯ ทหารหาดีมุ่งทางใต้ให้สำเร็จตามคำขอของญี่ปุ่น ซึ่งผมได้เล่ามาแล้ววันข้อ 13 ท้าให้ญี่ปุ่นไม่สามารถส่งกำลังไปช่วยตีอินเดียได้สำเร็จ และถ้าจะพิจารณากันได้ลึกซึ้งแล้วก็นับว่าการพ่ายแพ้ของญี่ปุ่นที่มณีปุระในแคว้นอัสสัมอินเดียนั้นก็ เป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่ญี่ปุ่นไม่สามารถส่งกำลังจากสิงคโปร์ไปช่วยได้ทันกับเหตุการณ์นั่นเอง เพราะฝ่ายไทยได้เกณฑ์เอาคนไปทำงานที่เพชรบูรณ์เสีย นับว่าเราได้ทำการจัดวางญี่ปุ่นที่ได้ขอให้ฝ่ายไทยสร้างถนนสายทางใต้เป็นผลสำเร็จด้วยกลอุบายดังที่เราได้ตั้งใจไว้อีกทางหนึ่ง

อนึ่ง การสร้างฐานทัพที่เพชรบูรณ์และการสร้างทางสายกรุงเทพฯ อาเภอวาง ลายาง ซึ่งเป็นทางที่ผ่านฐานทัพนี้เอง ได้ทำให้ฝ่ายญี่ปุ่นสงสัยเป็นอันมาก หว่าผมไปสร้างอะไร ลึกลับคิดรบกับเขาที่เพชรบูรณ์ ถึงกับส่งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่จากโตเกียวให้ขึ้นไปดูการก่อสร้างที่ เพชรบูรณ์เป็นพิเศษ เมื่อญี่ปุ่นสงสัยขึ้น เขาก็คิดจะยึดพื้นที่รบของกองทัพที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณ สระบุรีที่เขาภูบา ผมทราบเรื่องนี้เมื่อไปตรวจราชการทางเหนือ จึงได้สั่งทันทีให้กรมทหารราบ สระบุรีไปยึดเขาภูบาโดยด่วน เราได้ทำการยึดบริเวณเขาภูบาโดยปลูกธงธงเรียงเสร็จเรียบร้อย ภายวัน 3 วัน ที่เราได้ทำไปดังนี้ญี่ปุ่นโกรธมาก และทราบต่อมาว่าญี่ปุ่นได้คิดจะเอาชนะเราในเรื่องนี้ โดยจะเข้าไปอยู่ในพื้นที่หลังแนวรบของกองทัพที่ 2 คือระหว่างลพบุรีกับสระบุรี ผม จึงได้เอาพระเจ้าเข้าช่วย โดยจัดการประกาศสร้างพุทธมูรณพถานบริเวณนี้ทันที ในที่สุดญี่ปุ่น ก็ไม่ได้พื้นที่นี้และได้เลยไปอยู่ตามถนนสายปราจีนบุรีและที่นครนายก แต่ผมก็ได้คิดป้องกันโดย

สั่งให้กองพันทหารม้าที่ 1 ไปอยู่แก่งคอย มีหน้าที่เข้าโจมตีญี่ปุ่นที่อยู่ตอนปลาย ๆ ของถนนสาย
ปราจีนบุรีและนครนายก

การปฏิบัติเกี่ยวกับสหสัมพันธ์มิตร

17. การช่วยเหลือ

ชนชาติสัมพันธ์มิตรในประเทศไทยนั้น ตั้งแต่ต้นสงคราม เรามีได้กักขังแต่
อย่างไร และคิดว่าถ้าญี่ปุ่นนิ่งเราก็คงจะไม่ทำอะไรด้วย แต่ตรงกันข้าม ญี่ปุ่นมาบังคับให้เรา
กักขัง ทางฝ่ายไทยจึงต้องจัดการไปตามนั้น แต่ก็ได้พยายามดูแลให้ความสะดวกสบายเป็น
อย่างดีทุกทาง ผมเคยสั่งให้พาผู้ที่ถูกกักขังออกไปตากอากาศ ผู้ที่เจ็บไข้ผมก็ได้สั่งให้ไปตาก
อากาศรักษาตัวที่แถบชายทะเล ได้สั่งให้จัดอาหารตามโรงแรมราชธานี ภายหลังเขาอยาก
จะประกอบอาหารกินกันเอง ผมก็อนุมัติ ในวันตรุษฝรั่งผมยังสั่งให้เพิ่มค่าอาหารและจัดงาน
รื่นเริง เป็นพิเศษขึ้น

เครื่องบินของสหชาติสัมพันธ์มิตรที่มาทำงานในประเทศไทยนั้น ผมได้ช่วยเหลือ
โดยสังกรม บดอ. ว่าให้ยิงเมื่อจำเป็น และถึงแม้ว่าฝ่ายเราจำเป็นต้องทำการยิงเพื่อลวงญี่ปุ่น
ผมก็เห็นว่าพยายามอย่างยิ่งให้ถูก เมื่อมีนักบินร่อนลงผมได้สั่งให้ช่วยเหลือเสมอ ถ้ามีโอกาสก็ให้
ส่งกลับไปได้ เข้าใจว่านักบินที่มาร่อนลงในประเทศไทยสามารถกลับไปได้ตามคำสั่งของผม
ดังกล่าวนี้ก็คงจะเคยมี

18. การปฏิบัติเกี่ยวกับเสรีไทยในต่างประเทศ

ได้ทราบว่ามีคณะเสรีไทยมาในประเทศไทย ผมก็ทราบความมุ่งหมายของเขา และ
ทราบเรื่องราวทุกคร่าว เพราะมีเจ้าหน้าที่รายงานขึ้นมาตามลำดับชั้น แต่การที่มีเสรีไทยเข้ามา
ในประเทศไทยนั้นผมเกรงว่าจะรู้ถึงญี่ปุ่นเข้า ผมจึงได้สั่งให้รายงานตรงถึงอธิบดีตำรวจที่เดียวโดย
มิให้รายงานผ่านใครก่อน เพราะเห็นว่าอธิบดีตำรวจก็เป็นรองนายกรัฐมนตรีอยู่ด้วยในเวลานั้น
เราพยายามซ่อนพวกเสรีไทยเหล่านั้นมิให้เป็นอันตราย ได้มอบให้เสรีไทยเหล่านั้นอยู่ใน
ความดูแลของอธิบดีกรมตำรวจเอง สั่งให้กลับไปหาผู้ปกครองได้ ต่อเมื่อถึงเวลาจะรบกับญี่ปุ่นจึง
จะเรียกมาช่วยงานร่วมกัน ถ้าญี่ปุ่นรู้เรื่องการปล่อยเสรีไทยเหล่านี้ ผมก็ให้แก้ตัวว่าเขาอยากจะ

กลับมาเยี่ยมบ้านเท่านั้นเอง ด้วยเหตุนี้ก็จะเห็นว่าเสรีไทยส่วนมากทั้งที่กระโดดร่มมาบ้าง มาโดยทางเรือบ้าง ก็ปลอดภัยตลอดมา นอกจากไปเกิดการเข้าใจผิดขึ้นในบางแห่งเท่านั้น

สรุป

เมื่อกล่าวถึงการต่อสู้ขัดขวางรอนก่าลั้งญี่ปุ่นและ เตรียมรบกับญี่ปุ่นแล้วยังมีอีกมากมายเท่าที่เขียนมานี้ก็ได้กล่าวเพียงเท่าที่จำได้โดยมิได้ตรวจดูหลักฐานแต่อย่างใดเลย ยังมีเรื่องอื่นๆ ที่ได้ทำไปแล้วปรากฏอยู่ในเอกสารทั่วไปทุกหนทุกแห่ง ตลอดจนถึงชั้นอาเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และถ้าได้ไปสอบถามดูคงจะปรากฏความจริงว่ามีหลักฐานตามที่กล่าวมานี้อยู่ทั่วไป ที่กองบัญชาการทหารสูงสุดก็ดี ที่กรมประสานงานพันธมิตรก็ดี ถ้าเจ้าหน้าที่ยังมีได้ทำลายหลักฐานต่าง ๆ เสียโดยอ้างว่า เกรงญี่ปุ่นจะพบเข้า เมื่อตอนผมออกจากราชการแล้ว คงจะมีลายมือคำสั่งของผมเกี่ยวกับการต่อต้านขัดขวางรอนก่าลั้งญี่ปุ่นและ เตรียมรบกับญี่ปุ่นทั้งสิ้น

อีกประการหนึ่ง ขอยืนยันว่าผมไม่เคยหาหรือแม้แต่ครั้งเดียวกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทั้งที่เป็นข้าราชการหรือประชาชน เพื่อหาทางช่วยเหลือญี่ปุ่นไม่ว่าจะเป็นทางหนึ่งทางใดทั้งสิ้น และผมไม่เคยเข้าร่วมในที่ประชุมใด ๆ นับตั้งแต่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีลงมติดำเป็นการประชุมเพื่อประโยชน์แก่ญี่ปุ่น การที่ผมไม่ไปประชุมที่ใดก็เพราะตามคำเชิญของรัฐบาลญี่ปุ่นก็เป็นพยานได้ในข้อนี้ ผมมีแต่จะหาหรือเพื่อนึกถึงการหาทางขัดขวางเตรียมรบญี่ปุ่น หรือหาทางกีดกันมิให้ญี่ปุ่นได้รับสิ่งนั้นสิ่งนี้ครั้งใดที่ญี่ปุ่นขออะไรมาหรือบังคับอะไรมา เราก็ประชุมหารือกันเพื่อหาวิธีที่จะแกล้งหรือขัดแย้งมิให้ญี่ปุ่นได้รับตามคำขอหรือตามคำขู่บังคับเหล่านั้น และถ้าหลีกเลี่ยงไม่พ้น เราก็พยายามจะให้ญี่ปุ่นได้รับผลประโยชน์น้อยที่สุด นอกจากนั้น ถึงญี่ปุ่นจะได้ไปอย่างน้อยที่สุดแล้วก็ตามเราก็ยังตามไปขัดขวางเอาข้างหน้าอีก เช่นเมื่อญี่ปุ่นขอกรรมกรไปสร้างทาง เราก็รับทำให้เพราะทนต่อความขู่เชิญของญี่ปุ่นไม่ไหว แต่ภายหลังเราก็แกล้งทำให้ช้า ๆ ลงเสียบ้างไม่หาคนให้บ้าง เอาคนไปทำงานอย่างอื่นเสียบ้าง ตัวอย่างเช่นนี้จะเห็นได้เมื่อตอนญี่ปุ่นขอกรรมกรไปทำถนนจากกรุงเทพฯ ถึงหาดใหญ่สงขลา เราก็ได้แกล้งเองคนไปทำงานสร้างทางและสร้างฐานทัพที่เพชรบูรณ์เสียเป็นต้น จนกระทั่งนายพลญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ มีความเกลียดผมเขาได้พูดต่อว่าโดยทางใดจำไม่ได้ หว่ากาการที่เขาทำทางไปหาดใหญ่เพื่อเขาจะส่งกำลังทหารไปพม่าและอินเดียนแต่ทำไม่สำเร็จนั้น ก็เพราะผมเอาคนไปทำงานที่เพชรบูรณ์เสียจนหมด เป็นการแกล้งถ่วงงานของเขา

ตามที่กล่าวมาเนี่ย่อมแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดแล้วว่าเรามีได้มีใจเข้ากับญี่ปุ่น ถ้าเราเข้ากับญี่ปุ่นจริง ๆ เราก็คงมีการหารือกันหรือมีการประชุมกันเพื่อช่วยเหลือญี่ปุ่นบ้าง เป็นแน่ นี่ก็เป็นลักษณะพิเศษของพวกเราที่จะชี้ให้เห็นว่าที่เราร่วมมือกับญี่ปุ่นเฉพาะในรัฐบาลชุดของผม ตลอดเวลา 3 ปีเศษนั้นไม่เคยคิดหาทางช่วยญี่ปุ่นเลยสักครั้งเดียว มีแต่หารือกันหรือประชุมกันเพื่อต่อสู้ขัดขวางรอนก่าลังและเตรียมรบกับญี่ปุ่นเสมอ งานต่อสู้ของผมที่ได้พยายามกระทำมาตลอดระยะเวลา 3 ปีนี้ได้สิ้นสุดลงเพียงถึงขั้นที่นายทหารของเราได้ออกไปสำรวจภูมิประเทศเวลา กลางคืนเพื่อเลือกแนวที่มั่นและหาที่ตั้งปืนในการที่จะทำการรบกับญี่ปุ่น ส่วนงานในขั้นสุดท้ายที่จะทำการปลดอาวุธญี่ปุ่นจริง ๆ ตามคำสั่งที่ได้มีไว้แล้วทั่วป็นั้นได้ขาดไป เพราะบังเอิญผมได้ลาออกจากราชการมาเสียก่อนตามวิธีทางรัฐธรรมนูญ

ผมได้เส่ามามากมาย แต่ก็ยังไม่หมดงานที่ผมและรัฐบาลชุดของผมได้ทำการต่อสู้ขัดขวางรอนก่าลังและเตรียมรบกับญี่ปุ่นมาแล้ว เพราะเป็นงานที่ทํานานานถึงสามปีเศษ แม้เท่าที่เขียนมาเพียงแค่นี้ก็อาจมีขาดตกบกพร่องไปบ้าง แต่ผมรับรองว่าประเด็นสำคัญดังที่เส่ามานั้นเป็นความจริงทุกประการ

ก่อนจบ ผมขอสรุปชี้แจงให้ไว้อีกครึ่งหนึ่งว่าชาติไทยรวมทั้งตัวผมเองไม่รักและนิยมการรุกรานของญี่ปุ่นมาแต่แรกแล้ว เพราะฉะนั้นเมื่อญี่ปุ่นมีท่าทีที่จะบุกรุกประเทศไทยของเรา ผมจึงได้ชักก่าลังทั้งหมดเตรียมต่อต้านญี่ปุ่นแต่ทางเดียว เมื่อญี่ปุ่นได้บุกรุกเข้ามาจริง ๆ เราก็ได้ทำการต่อสู้ด้วยน้ำใจที่เป็นศัตรูต่อญี่ปุ่นจริง ๆ เหมือนกัน แต่เมื่อเห็นว่าจีนสู้ไปก็มีแต่ทางต้องยอมจำนนไม่ช้า เราจึงฉวยโอกาสรีบซื้อเส่นของญี่ปุ่นเป็นทางออกไว้พลางก่อน เพื่อสงวนก่าลังกองทัพและก่าลังของชาติในด้านอื่นไว้สำหรับทำการแก้ตัวในวันเวลาข้างหน้า เพื่อหลีกเลี่ยงชั่วคราวมิให้ญี่ปุ่นทำการทารุณต่อประชาชนทั่วไป และเพื่อป้องกันมิให้ญี่ปุ่นปล้นสะดมทรัพย์สินสมบัติของชาติอันมีพระแก้วมรกตและทรัพย์มีค่าอื่น ๆ ที่เราได้รีบยกย้ายเอาไปเก็บไว้ที่เพชรบูรณ์เวลานี้ไปจากประเทศไทยได้ หลังจากนั้นเราก็ได้ทำการต่อสู้ขัดขวางรอนก่าลังญี่ปุ่นเรื่อยมาทุกโอกาส สิ่งนี้เองเป็นการยืนยันว่าไทยมิได้จงใจเข้ากับญี่ปุ่นแต่อย่างใด การที่เราทำตามญี่ปุ่นไปนั้นก็เพราะถูกบังคับอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งก็เป็นอุบายเพื่อสงวนก่าลังของชาติทั้งหมดไว้แก่มือนายหลัง ถึงแม้ในที่สุดญี่ปุ่นจะเป็นฝ่ายชนะสงครามในครั้งนี้ การขัดขวางญี่ปุ่นของชาติไทยที่ได้ตั้งต้นมาแล้วก็คงจะหาจบลงได้ไม่ คงจะมีอยู่ต่อไป หากจะมีผู้โต้แย้งว่าการที่เราบอกว่าชาติไทยได้ทำการต่อสู้ขัดขวางรอนก่าลังญี่ปุ่นอย่างเดียวเท่าที่ทํานานั้นเป็นการแก้ตัว

เราก็อาจพูดให้เห็นได้ว่ามิใช่เป็นการแก้ตัวแต่อย่างใดเลย เพราะในขั้นสุดท้ายการที่เรา
ทั้งชาติ มีทหาร ตำรวจ และกองทัพพลเรือนจะได้ทำการสู้รบกับญี่ปุ่นตามแผนการรบที่ได้
สั่งไว้แล้วก็เป็นพยานหลักฐานยืนยันอยู่ ฉะนั้นจึงรวมความได้ว่าชาติไทยได้ต่อสู้ขัดขวางรอน
กำลังญี่ปุ่นกับเราได้ลงมือเตรียมรบญี่ปุ่นในขั้นที่สุด ทั้งสองประการนี้จึงเป็นงานที่ประสานกัน เป็น
การแสดงว่าเราได้มีแผนการณ์ที่จะรบกับญี่ปุ่นอย่างจริงจังแน่นอน

ในส่วนที่ประชาชนรู้สึกว่าคุณบังคับกันนั้นเล่า เราควรจะเข้าใจกันให้ถูกว่ายิ่ง
ประชาชนมองเห็นรัฐบาลชุดของมบังคับมากเพียงไร นั่นเป็นสิ่งแสดงว่าประชาชนยิ่งจะ
ต้องต่อต้านญี่ปุ่นมากเพียงไร บัดนี้เราควรจะพอใจและถือเป็นความชอบทั่วกันในการที่
ประชาชนได้ถูกรัฐบาลชุดของมบังคับให้สู้กับญี่ปุ่นร่วมกันมาตั้งแต่ต้น มีคนถูกบังคับซื้อแรงงาน
บางคนถูกบังคับมิให้ประกอบอาชีพเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง เหล่านี้เป็นการขัดขวางต่อญี่ปุ่น
ทั้งสิ้น มิให้ญี่ปุ่นมีโรงงานใช้บ้าง มิให้ญี่ปุ่นซื้อสินค้าได้สะดวกบ้าง อันล้วนแต่เป็นการตัดการ
บำรุงกองทัพญี่ปุ่นโดยตรง ที่แล้ว ๆ มาเจ้าของโรงงานหรือผู้ประกอบการอาชีพที่ได้รับการความ
กระทบกระเทือนเพราะการบังคับโดยรัฐบาลของมดังกล่าวมานั้น อาจจะกล่าวหาว่ารัฐบาล
ใช้วิธีบังคับอย่างเผด็จการ และอาจติเตียนรัฐบาลอย่างมาก แต่ขอให้เข้าใจเสียให้ถูกต้องว่า
นั่นเป็นการเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อช่วยรัฐบาลทำการต่อสู้ขัดขวางญี่ปุ่นโดยแท้ อันเป็น
การกระทำที่ผมกล่าวน่าจะยินดีและถือเป็นความชอบ เมื่อตอนที่ญี่ปุ่นยังมีได้ถูกปลดอาวุธ
เราพูดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้ บัดนี้เรามีเสรีภาพที่จะพูดได้โดยมิต้องปิดบังระวังอะไรอีก
ผมจึงต้องชี้แจงการปฏิบัติของผมที่ได้ทำมาในกาลก่อน เพื่อประชาชนจะได้ทราบเหตุผล
ที่ยังมีดมัวถึงการปฏิบัติของเราที่ได้ทำมาตลอดเวลาสงครามให้กลับแจ่มแจ้งขึ้นในเวลานี้

สุดท้ายนี้ เมื่อพี่น้องในประเทศไทยทุกคนได้ทราบแล้วว่าผมและรัฐบาลชุดของผม
ได้นำชาติให้เดินมาในทางที่ถูกและด้วยดีที่สุดแล้วอย่างไร เท่าที่สติปัญญาความสามารถจะ
อำนวยให้ ทุกคนก็คงยินดีที่เราไทยทั้งชาติได้ร่วมงานกันมาด้วยน้ำใจที่เด็ดเดี่ยว งานที่เรา
ทั้งชาติได้กระทำไปนั้นก็ล้วนมุ่งหน้าแต่จะประกอบกรรมกิจกู้ชาติบ้านเมืองให้รอดปลอดภัย
และเพื่อให้ไทยได้รับความเห็นอกเห็นใจจากสหชาติสัมพันธ์มิตรตามที่ควรอย่างดีที่สุด

(อ. พิบูลสงคราม: จอมพล ป. พิบูลสงคราม. เล่ม 3 หน้า 660-694)

การอภิปรายผล

เพื่อเป็นการตอบหรือไขความกระจ่างของปัญหาที่วิจัยที่ว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีคนที่ 3 ของประเทศ มีแนวคิดและหลักการอันใดที่จะนำมาใช้ในการปกครอง ประชาชน และประเทศชาติจนสามารถทำให้ประเทศชาติรอดพ้นจากภัยพิบัติของสงคราม โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง หากจะเปรียบเทียบกับอีกหลาย ประเทศในเอเชียที่ต้องบอบช้ำจากผลของการทำสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ว่าจะเป็นจีน ญี่ปุ่น พม่า อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ และแม้ว่ากองทัพญี่ปุ่นจะยatraเข้ามาในประเทศไทย เมื่อ 8 ธันวาคม 2484 โดยนัทหารอีกประมาณ 5 หมื่นคนเข้ามาพำนักอยู่ในประเทศไทย เป็น เวลาถึง 3 ปีเต็มก็ตาม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะแยกการอภิปรายผลออกเป็น 2 หัวข้อคือ

1. แนวคิดและหลักการ
2. วิธีการ

1. แนวคิดและหลักการ

เมื่อนายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนาตัดสินใจที่จะไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อไป หลังจากที่รัฐบาลของท่านได้สิ้นสุดลงเมื่อ 11 กันยายน 2481 นั้น ก็ดูเหมือนจะเป็น การชัดเจนว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะได้ดำรงตำแหน่ง แทน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ของการเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้น ก็เป็นช่วงที่ สงครามโลกครั้งที่ 2 ใกล้เคียงจะระเบิดขึ้นทุกที และพิจารณาจากสถานการณ์การเมืองภายใน ประเทศที่กองทัพบกมืบพาทเป็นแกนกลางของเมืองไทยมานับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และผลของการปราบกบฏบวรเดช ในปี 2476 ก็ทำให้ตัวแทนของกองทัพบกมืบจะ มีน้ำหนักเหนือบุคคลอื่น ๆ ในการขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในช่วงของการสรรหาบุคคลที่จะ เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีความคิดอยู่ในขณะนั้นเช่นกันว่า นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและการต่างประเทศมาก่อนในรัฐบาลของพระยาพหลพลพยุหเสนา ก็มีความเหมาะสมเช่นกัน แต่จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้เมื่อมีการเสนอชื่อผู้ที่มีความ เหมาะสมต่อสภาผู้แทนราษฎรปรากฏว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้ได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนอย่างสูงสุด ดังนั้นจึงเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นคนที่ 3

การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อ 16 ธันวาคม 2481 มีปฏิสัมพันธ์กับการเมืองระหว่างประเทศอันนำไปสู่การที่ไทยเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างยิ่งยวด และทำให้ทิศทางของการเมืองไทยในรูปแบบของประชาธิปไตยโดยรัฐสภา ได้หันเหไปสู่ความเป็นลัทธิชาตินิยมและลัทธิทหาร ซึ่งอาจจะได้รับอิทธิพลของระบบเผด็จการนาซี-ฟาสซิสต์ที่กำลังเฟื่องฟูและดูจะมีประสิทธิภาพดังที่ปรากฏในเยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่น อันเป็นผลให้มีการใช้อำนาจเด็ดขาดและสร้างลัทธิ "ผู้นำ" ขึ้น ซึ่งถ้าจะพูดไปแล้ว จอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้าใจ "พลัง" ที่เป็นรากฐานของความคิดของโลกสมัยใหม่เป็นอย่างดีจนสามารถ "หยิบฉวย" เอามาเป็นประโยชน์ในการดำเนินนโยบายของรัฐบาลและสามารถสร้างพลังความรู้สึกให้กับคนไทยจำนวนมากไม่น้อยในเรื่องของ "ความรักชาติ" อันเป็นสังคมที่นักวิชาการเรียกว่า "Imagined community" แม้จะเป็น "สังคมในจินตภาพ" แต่ก็ยังเป็นสังคมที่มนุษย์ทั่วโลกนับแต่การปฏิวัติฝรั่งเศส 1789 ยอมรับในความรับรู้ของตนว่า "เป็นจริง" ทั้งยังได้สร้างความรู้สึกในหมู่ "ชนชาติไทย" อย่างไม่เคยมีมาก่อนว่า "ประเทศไทย" เป็น "ตัวเราและของเรา" สร้างความรักและหวงแหน ความเป็นเจ้าเข้าเจ้าของสิ่งที่อยู่จินตภาพว่าเป็นไทยขึ้นมา ดังนั้นจึงไม่สามารถพูดได้ว่า การสร้าง "ลัทธิผู้นำ" ขึ้นมาแล้วทำให้จอมพล ป. พิบูลสงครามละทิ้งอุดมการณ์เดิมเมื่อครั้งเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 เพราะกล่าวกันได้ว่า ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นนั้น ลัทธิประชาธิปไตยดูจะขาดสมรรถภาพ เมื่อเทียบกับลัทธินาซี-ฟาสซิสต์ในขณะนั้น แต่อย่างไรก็ตามประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญก็ยังคงพลั้งพอสสมควรอยู่ในประเทศไทย หรืออย่างน้อยก็ปรากฏเป็นรูปเป็นร่างอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะในหมู่สมาชิกประเภทที่ 1 ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง จึงกล่าวได้ว่า "ลัทธิผู้นำ" ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในระยะแรกทีแรกจะเข้าร่วมสงครามอย่างเต็มที่กับญี่ปุ่นเมื่อปี 2485 นั้น เป็นการผสมผสานไปกับ "ลัทธิประชาธิปไตย" และการพยายามหาความร่วมมือจากสภาผู้แทนราษฎร ซึ่ง สุวิมล พลจันทร์ ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้อย่างน่าสนใจและชัดเจนว่า "ในการดำเนินนโยบายและการปฏิบัติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกัน คือในช่วงแรก พ.ศ. 2481-2484 เป็นการนำเอาลัทธิชาตินิยมออกมาอธิบายเรื่องการสร้างชาติ ทั้งนี้อยู่ในกรอบใหญ่ของประชาธิปไตย ส่วนในช่วงหลัง พ.ศ. 2485-2487 เป็นการนำลัทธิชาตินิยมที่มีการยึดถือในตัวบุคคล หรือ "ลัทธิผู้นำ" อันมีตัวของจอมพล ป. พิบูลสงครามเองเป็นแกนกลาง ซึ่งในทัศนะของจอมพล ป. พิบูลสงครามเอง อาจจะมองเห็นว่าตนเองก็เป็นคนหนึ่งในกลุ่ม "คณะราษฎร" ที่เปลี่ยนแปลงสังคมมาให้กับประเทศไทย เป็น

คนหนึ่งร่วมกัน "สร้างชาติ" ำกับประเทศมาก่อนที่ตนเองจะเป็นนายกรัฐมนตรี และเมื่อในสมัยของ "การสร้างชาติ" ที่เกิดมาอยู่ในช่วงเดียวกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศด้วยแล้ว กองทัพและทหารเท่านั้นที่จะต้องเป็นผู้นำที่เข้มแข็งในการแก้ไขปัญหาของชาติ จากประสบการณ์ของนักเรียนนายทหารทั้งจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกและจากต่างประเทศ จึงทําให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีความคิดริเริ่มเอียงไปในทางที่จะเห็นด้วยกับความเป็นผู้นำที่ทรงอำนาจและระบบเบ็ดเสร็จและยิ่งสถานการณ์ของเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ความสำเร็จของระบอบอำนาจนิยม นาซี-ฟาสซิสต์ ที่ปรากฏขึ้นในเยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่น ก็ยิ่งย้าให้เห็นถึงความน่าชื่นชมของระบบทหารและระบบผู้นำ ทศนะของจอมพล ป. เห็นว่าในวิกฤตการณ์เช่นนี้ประเทศต้องการผู้นำที่เข้มแข็งเหมือนกับ "ฝูงสัตว์ต้องมีหัวหน้า" และในการต่อสู้ป้องกันเอกราชอธิปไตยกับญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2485-6 นั้น ยิ่งจำเป็นต้องสวมบทบาทของ "ผู้นำ" มากที่สุด เพราะ

"... ญี่ปุ่นมีเครื่องยึดมั่นอยู่คือพระเจ้าแผ่นดินของเขา ส่วนของเราไม่มีอะไรเป็นเครื่องยึดแน่นอน ที่มีอยู่คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ชาติก็ยังไม่มิตัวตน ศาสนาก็ไม่ทําให้คนเลื่อมใสถึงยึดมั่น พระมหากษัตริย์ยังเป็นเด็ก เห็นแต่รูปรัฐธรรมนูญก็เป็นสมุดหนังสือ เวลาบ้านเมืองคับขันจะเอาอะไรมาเป็นเครื่องยึดไม่ได้ ผมจึงให้ตามนายกรัฐมนตรี"

(แถมสุข นุ่มนนท์ : เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง : 2521)

ผู้วิจัยจึงขอสรุปว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นตามระบอบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง สมกับที่ได้รับแต่งตั้งดั่งมา เพียงแต่การปฏิบัติการนั้นอยู่ภายใต้การห่อหุ้มของเงื่อนไขเฉพาะหน้าที่จะต้องมีความเข้มแข็งเด็ดขาดกล้าตัดสินใจจนดูภายนอกเหมือนกับจะเป็นเผด็จการไปในความรู้สึกของประชาชนคนไทยทั่วไปที่ยังชินต่อการดำเนินชีวิตตามครรลองเดิมในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพราะจุดมุ่งหมายของจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น เป็นจุดมุ่งหมายเดียวกันกับคณะราษฎร ในอันที่จะต้องการย้ายศูนย์กลางอำนาจจากราชสำนักมาสู่ "รัฐบาลของสามัญชน" ดังนั้น "ชาติ" ของจอมพล ป. พิบูลสงครามจึงหมายถึง "รัฐชาติ" (Nation-state) ไม่ใช่ "ราชสำนัก" หรือ "กษัตริย์" ดังในลัทธิชาตินิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นโยบาย "รัฐนิยม" ทุกฉบับที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ออกมาเมื่อปี พ.ศ. 2482 นั้น ก็เพื่อจะ

สร้างความเป็น "ชาตินิยม" (Nationalism) หรือ "ความเป็นชาติที่อิสระ" "ความเป็นคนไทย" (Nationhood) เพราะทั้ง 2 สิ่งนี้ การบริหารจะมารวมศูนย์อยู่ที่รัฐ กล่าวคือ รัฐเป็นตัวแทนของชาติและประชาชนในการที่จะรักษาผลประโยชน์ของชาติโดยส่วนรวม นโยบายวัฒนธรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงไม่ใช่เรื่องไร้สาระน่าขบขัน แต่เป็นการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสถานะการครองอำนาจของ "รัฐบาลสามัญชน" เพราะวัฒนธรรมแบบใหม่ย่อมหมายถึงศูนย์รวมอำนาจใหม่ด้วย การนำแนวคิดและหลักการของ "ชาตินิยม" มาใช้ครั้งแรกก็เพื่อขอเสียงสนับสนุนจากประชาชนก็มีใช่เรื่องแปลกใหม่ เพราะแนวคิดนี้เป็นกระแสโลก และถูกใช้โดยรัฐชาติแบบใหม่มาโดยตลอด รัฐบาลของคณะราษฎรเองตั้งแต่ชุดพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นต้นมา จนถึงชุดของพระยาพหลพลพยุหเสนา ก็ได้ใช้แนวคิด "การสร้างชาติ" เป็นสำคัญ และได้ใช้สื่อบุคคลคือ การปาฐก และสื่อเอกสารของกรมโฆษณาการเผยแพร่ความคิดดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยได้ยกมากล่าวไว้ในบทที่ 1 แต่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อแนวคิดชาตินิยม เพราะว่าเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลสามัญชน และเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในการจมนำจิตใจประชาชนด้วยการเอาชาติมาผูกกับวัฒนธรรมซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการครอบงำอุดมการณ์ เพื่อความมั่นคงของอำนาจทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการสร้างระบบความคิดและโลกทัศน์ใหม่ให้กับประชาชน ซึ่งเป็นสุนทรียทัศน์ของคนไทยอีกด้วย

2. วิธีการ

ตลอดเวลาสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ให้ความสนใจเรื่องการปฏิบัติการทางสงครามจิตวิทยาเป็นพิเศษ การปฏิบัติการส่วนใหญ่ได้กระทำกันทางสื่อสารมวลชน เช่น ทางหนังสือพิมพ์ และทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นผู้มอบนโยบายให้คณะพระราชกรณียกิจหรือ "นายมัน-นายคง" เป็นผู้รับไปปฏิบัติโดยตรง บางครั้งก็สั่งด้วยวาจา บางครั้งก็เขียนเป็นบทความส่งให้อ่านทางวิทยุกระจายเสียง ภายใต้นามปากกาว่า "สามัคคีชัย" "สามัคคีไทย" และ "2175" ซึ่งบทความทั้งหมดนั้นเป็นการปฏิบัติการทางจิตวิทยาทั้งสิ้น กล่าวคือมีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อตอบโต้การโฆษณาชวนเชื่อของศัตรูที่ส่งมาจากสถานีวิทยุกระจายเสียงของอินเดีย สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อบำรุงขวัญของทหาร ปลุกใจให้ประชาชนมีความรักชาติ เกิด

ความสามัคคี เกิดความขยันขันแข็งให้สร้างชาติด้วยตนเอง และประการสำคัญที่สุดก็เพื่อ
 อนาคตต่อต้านขัดขวางญี่ปุ่นทุกวิถีทาง เมื่อโอกาสและสถานการณ์อำนวยให้ บางครั้งก็โฆษณา
 ขวนเชื่อสนับสนุนญี่ปุ่น ซึ่งไทยไม่ยอมเป็นมิตรด้วย แต่ก็จำเป็นเพื่อการพราง ดั่งข้อเขียน
 ของนายสังข์ พัธโนทัย ในหนังสือ ความนึกใจกรุงช้าง ตอนหนึ่งว่า

"... "ของเหลืออง" ที่มีมาถึงนายมัน-นายคงเกี่ยวกับนโยบายการ
 ต่างประเทศยามคับขัน เป็นที่พอใจเรามาก ท่านจอมพลวางนโยบาย
 ให้นายมัน-นายคง พูดเตือนญี่ปุ่นบ่อยครั้งว่าการที่จะไล่อังกฤษและ
 อเมริกาออกไปให้พ้นจากเอเชีย นั้นทัพญี่ปุ่นไม่จำเป็นอะไรเลยที่จะต้อง
 ผ่านเข้ามาในประเทศไทย ท่านจอมพลได้ชี้เส้นทางว่า ทางเหนือก็
 ข้ามประเทศไทยไปได้ ทางใต้ก็ไม่จำเป็นต้องบุกขึ้นที่สงขลา เพราะ
 ทำเรือที่อื่นมีถมไป พร้อมกันนั้น ท่านจอมพลได้ให้นายมัน-นายคง
 ยินกรานอย่างเด็ดเดี่ยวว่า ถ้าใครรุกรานแผ่นดินของเราแม้แต่ตาราง
 นิ้วเดียว เราก็ดำเนินการต้องสู้ป้องกันเอกราชและอธิปไตยของเรา
 อย่างสุดแรงเกิด ให้เอาแต่แผ่นดินไป ไม่มีคนเหลือเลยทีเดียว ท่าน
 จอมพลได้ให้กรมเสนาธิการทหารเขียนคำแนะนำประชาชนในการต่อสู้
 กับข้าศึกที่มารุกรานประเทศว่า จะพึงทำอย่างไรบ้าง จึงจะทำให้ข้าศึก
 พะว้าพะวังและเสียกำลัง กรมเสนาธิการก็ได้จัดทำคำอธิบายอย่าง
 ละเอียดส่งมาให้เรา นายมัน-นายคง เพื่อสนทนาออกอากาศแนะนำ
 ประชาชนที่ละเล็กที่ละน้อย เราก็ตั้งอกตั้งใจทำการสนทนากันอย่าง
 เกร็งเครียดที่สุด"

นอกจากนั้นในการปฏิบัติภารกิจสงครามจิตวิทยา จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังต้อง
 ใช้ไหวพริบในการเจรจาต่อรองด้วยกลอุบายต่าง ๆ กับญี่ปุ่นอีก ด้วยกลยุทธ์แบบ "พูดตาเพื่อ
 เอาขาว" คือ

"ยอมรับเงื่อนไข"

หมายถึง "การเก็บกำลังไว้รบ"

"สร้างชาติ"

หมายถึง "ประชาชนชาวไทยจะทิ้งนาทิ้งไร่ไปช่วยญี่ปุ่น
 เรียกว่าช่วยไม่ได้"

"การเข้าร่วมช่วยรบกับญี่ปุ่น"

หมายถึง "ต้องการอาวุธจากญี่ปุ่น"

"เพื่อให้ญี่ปุ่นวางใจ" หมายถึง "ยอมให้วิทยุเคลลีต่างประเทศไทย"

"ต้องร่วมรบและบอมบ์จีน ที่แคว้นชานเมืองเชียงตุง"

หมายถึง "จะไปทำฐานทัพทางแคว้นพายัพ"

"สร้างเมืองหลวงใหม่" หมายถึง "จะไปสร้างเพชรบูรณ์เพื่อเป็นฐานทัพรบกับญี่ปุ่น"

(อ.พิบูลสงคราม: จอมพล ป. พิบูลสงคราม เล่ม 3: หน้า 12)

ส่วนเรื่องภายในประเทศนั้น วิธีการที่จะทำให้นักคนไทยเกิดความรักชาติ หวงแหนอธิปไตย และเอกราชก็กำหนดให้นักไทยเคารพธงชาติและเพลงชาติโดยพร้อมเพรียงกันทั้งประเทศ ในเวลา 8.00 น. และเวลา 18.00 น. เมื่อคนไทยทั้งชาติมีความมุ่งหมายร่วมกันที่จะต่อสู้ขัดขวาง รอนก้างและรบขับไล่ญี่ปุ่นในโอกาสที่เหมาะสม ก็ต้อง "ว่าอะไรว่าตามกัน" หรือ "ต้องฟัง คิด เชื่อ และตามผู้นำ" ชาติจะได้พ้นภัย เมื่อจะต่อต้านวัฒนธรรมแบบญี่ปุ่นที่เพรียรพยายามจะครอบงำความคิดคนไทย ก็ต้องอาศัยวัฒนธรรมอารยชนทั่วโลกนิยมปฏิบัติกันตามกาลสมัย เช่น การแต่งกายแบบสากล หมิงนุ่งกระโปรง เลิกนุ่งผ้าหยักครึ่ง เลิกนุ่งผ้าม่วง เลิกนุ่งโจงกระเบน เลิกใช้ผ้าคาดอก เพื่อไม่ให้ศัตรูดูหมิ่นว่าป่าเถื่อนก็ต้องสวมรองเท้า ต้องเลิกกินหมาก เพื่อจะไม่ให้นักไทยไปเรียนภาษาญี่ปุ่นก็ต้องทำให้อาษาไทยง่ายขึ้นด้วยการตัดพยัญชนะและสระที่ไม่จำเป็นออกเสีย จะได้สะดวกแก่การศึกษาผู้ใหญ่ ง่ายต่อการเรียนรู้ของเด็ก พูดยกกันให้เป็นภาษาธรรมดาแต่ได้ความ ไม่ต้องใช้ศัพท์แสลงที่สูงบ้างต่ำบ้างให้ผู้น่วย

โดยสรุปแล้ว วิธีการน่ายบายวัฒนธรรมแห่งชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม มาออกอากาศให้ประชาชนฟังทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมโฆษณาการ ในรูปแบบของรายการสนทนา "นายมัน-นายคง" ในช่วงพ.ศ. 2484-2486 นั้น นับว่าเป็นวิธีการใช้เครื่องมือสื่อสารมวลชนของรัฐได้อย่างคุ้มค่าที่สุด เพราะสามารถจูงใจ บรู้งแต่งที่จะสร้างให้คนไทยยุคใหม่มีคุณสมบัติตามที่จอมพล ป. พิบูลสงครามต้องการ คือ รักชาติ เชื่อผู้นำ มีการศึกษา มีจริยธรรมดี มีกิริยามารยาทงดงาม เพื่อที่จะเป็นพลเมืองดีและนักรัฐชาติในความหมายใหม่ไปสู่ความเจริญก้าวหน้าตามแบบอารยประเทศ และก็เห็นได้ชัดเจนว่าจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ทำทุกวิถีทางที่จะเผยแพร่วัฒนธรรมแห่งชาติให้กระจายถึงคนไทย

ทุกระดับ ทุกหมู่เหล่า โดยมี "ความรักชาติ" เป็นแรงจูงใจและเงื่อนไขผูกมัด นอกจากนั้น ยังประสบผลสำเร็จในการสร้างมาตรฐานของ "วัฒนธรรมแห่งชาติ" ขึ้นมาแทนมาตรฐานของ "ราชสำนัก" ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการกำหนดภาพลักษณ์ใหม่ให้กับพลเมืองไทยเท่านั้น แต่ยัง กำหนดทัศนคติใหม่ให้กับประชาชนชาวไทยด้วยการนำแนวคิดเรื่อง "ชาตินิยม" มาใช้สร้างความชอบธรรมในการเผยแพร่และปลูกฝัง "วัฒนธรรมของชาติ" อีกด้วย

ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถหาบทสนทนาระหว่างนายมัน-นายคง ซึ่งออกอากาศ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2484 จนถึงปลายปี 2486 ได้ครบหมดทุกบท จึงศึกษาเท่าที่ค้นหามาได้เพียง 283 บท จากจดหมายเหตุ แห่งชาติ แต่ค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสือต่าง ๆ ตามบรรณานุกรม เพื่อให้ได้คำตอบที่ แจ่มชัด ในทุกประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. สมควรที่จะมีการศึกษาในรายละเอียดเฉพาะผู้ส่งสารที่แท้จริง คือตัว นายมัน-นายคง ซึ่งถือว่าเป็นตัวกลางในการส่งสารว่ามีวิธีการส่งสารอย่างไร
2. สมควรจะมีการศึกษาต่อจนจบสิ้นการบริหารราชการแผ่นดินของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในช่วงแรก คือตั้งแต่ พ.ศ. 2481-2487
3. ผู้ที่เคยฟังรายการสนทนานายมัน-นายคงทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อพ.ศ. 2484-2486 น่าจะได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องประชาธิปไตยใน สมัยนั้นกับในสมัยปัจจุบันว่าแตกต่างกันอย่างไร